

הישיבה העשרים-ותשע של הכנסת השביעית

יום שלישי, י"ג שבט תש"ל (20 ינואר 1970)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. שאילתות ותשובות

היו"ר ד. ברקת:

כנסת נכבדה, אני פותח את ישיבת הכנסת. תחילה נשמע שאילתות ותשובות. אני מבקש את שר המסחר והתעשייה לעלות לדוכן ולהשיב על שאילתות של חברי הכנסת.

1. נקיטת אמצעים לבלימת ההתייקרות

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ח בכסלו תש"ל (8 בדצמבר 1969):

בעתון "הארץ" מיום 30 בנובמבר 1969 פורסם, שמונהל ברית הקואופרציה הצרכנית, מר שלמה שפאן, אמר כי באחרונה העלו את מחיריהם של 200 מוצרים ושיעור ההעלאה מגיע ל-10% - 17%. בין המוצרים שהתייקרו: שימורים, משקאות, ריבות, מרקים וכדומה. גובה העובדה שההתייקרות שחלה בתקופה של יציבות בשכר העבודה פוגעת ברמת החיים של האוכי-לוסיה, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם העובדות שפורסמו תואמות את המציאות בכללה או בחלקה?

2. אם כן - מה היו הסיבות להעלאת המחירים של המצרכים השונים?

3. אילו אמצעים נקט וינקוט משרד המסחר והתעשייה על מנת לבלום את העלאת המחירים?

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: העובדות נכונות בעיקרן, אולם צורת הצגתן עלולה להטעות. המספר 200 כולל פריטים רבים של מוצר זהה. לדוגמה: ברשימה מופיעים כמוצרים נפרדים 16 אריות שונות של ביסקוויטים מתוצרת בית-חרושת אחד. אותם דברים אמורים לגבי כמה סוגי מיונית של מפעל ידוע. סוג אחר של מוצרים שמחירם עלה הם מוצרים עונתיים, כמו שימורי אפונה ושימורי אפרסקים המופיעים ברשימה ושמחיריהם משתנים מעת לעת בהתאם לשינויים במחירי חמרי-הגלם הבאים מהחקלאות או בהתאם לעונה. כן נכללו ברשימה מוצרים אשר לא כל המייצרים אותם העלו את מחיריהם, וקיימים בשוק מוצרים מתחרים במחירים הישנים.

סך ההתייקרויות במזון מאז חודש אוגוסט 1969 ועד לסוף חודש דצמבר 1969 מתייחס למוצרים שמשקלם בסל הצריכה של משפחה שכירים ממוצעת מגיע ל-10 לירות בלבד. אני רוצה להבהיר ביתר הדגשה: כל המוצרים האלה הוצגו בתוך הסל של משפחת שכירים סך כולל של 10 לירות - מתוך הוצאה למזון בסך 250 לירות לחודש לפי שיטת המדד הישנה, ובערך 200 לירות לפי שיטת המדד החדשה. ההתייקרויות של מוצרים אלה בסל האמור מתבטאות בממוצע בלידה אחת לחודש בלבד.

לשאלה 2: חלק מההתייקרויות נובע מעלויות שחלו

במחירי חמרי-הגלם בשוק העולמי. עליות אלה השפיעו במיוחד על המחירים בענפי המתכת.

לשאלה 3: משרד המסחר והתעשייה נוקט באמצעים העומדים לרשותו באותם מקרים שבהם העלאת המחירים איננה מוצדקת ולא קיימת תחרות מספקת בענף. במקרים אלה פועל המשרד למניעה או להקטנת של ההתייקרויות. אני שמח לציין, כי לכך נתונה גם ברכתם של הנציגים המוסמכים של התעשייה לאירגוניה השונים.

בין הפעולות שנעשו לבלימת נוספת של שינויים במחירים ביקשתי לכנס באופן דחוף את הרשויות המוסמכות בשלושת המשרדים הנוגעים לנושא זה - חקלאות, אוצר ומסחר ותעשייה - כדי לדון בדרכים מעשיות ומיידיות לשמור ככל האפשר על מחירים יציבים בתקופה זו.

2. מניעת העלאת מחירים בשירותים

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ח בכסלו תש"ל (8 בדצמבר 1969):

לאחרונה מתפרסמות ידיעות על העלאת מחירים בשירותים השונים, במיוחד במספרות, וזו מתבטאת ב-20% בקירוב, במקומות שונים בארץ, כגון נצרת, חיפה, חדרה, ועוד.

בהתחשב בעובדה שהעלאות אלה נוגדות את המדיניות המוצהרת של הממשלה - מדיניות של יציבות המחירים, שהיתה עד כה - רצוני לשאול את כבודו:

1. האם הידיעות המתפרסמות על העלאת תעריפי השירות הן נכונות בעיקרן או בחלקן?

2. אם כן, האם זה נעשה על דעת המוסדות המוסמכים של התאחדות בעלי המלאכה?

3. האם נעשה הדבר בידיעת משרד המסחר והתעשייה ובהסכמתו?

4. אם לא - מה חושב כבוד השר לעשות להפסקת העלאת אלה ומניעת העלאת בענפי שירות נוספים?

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלות 1-3: אשר להעלאת מחירי התספורת - בחלק מהישובים לא היתה כלל העלאה, בכמה מקומות, כמו בנצרת, חלה העלאה ללא הסכמת המשרד, והעניין נמצא בבירור. בכמה מקומות, כמו בחדרה, בוטלה ההעלאה לאחר התערבות המשרד ובהשפעת התאחדות בעלי המלאכה.

לשאלה 4: משרד המסחר והתעשייה מטפל בהעלאת אות מחירים, הן לגבי מחירי המוצרים, כפי שציניתי בתשובתי, שניתנה זה עתה, לשאלה 3 בשאילתה הקודמת של חברת הכנסת ארבל-אלמולינו, והן במחירי השירותים, במידה שהעניין הוא בתחום טיפולו של המשרד.

4. אינפורמציה לנציגים הכלכליים בחוץ-לארץ על קשרים עם משקיעים מרטיים

חברי הכנסת י. תמיר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ז' בטבת תש"ל (16 בדצמבר 1969):

"נציגים כלכליים באירופה מתלוננים כי אין הם מקבלים אינפורמציה מספקת על הקשרים הכלכליים שבין ישראל לבין משקיעים פרטיים וחברות זרות. לעתים קרובות הם נקלעים למצבים שבהם חוסר מידע גורם לאי-ניעויות וגם לסיכול השקעה אפשרית" - כך מוסר "הארץ" במדורו הכלכלי ביום 8 בדצמבר 1969. העתון מביא לדוגמה את פרשת מר ססיל הינג ושגרירות ישראל בלונדון, וכן אומד העתון כי "הסגל הכלכלי מגשש באפלה וכי בישראל קיימת מגמה לדחות השקעות, בעיקר בגלל בעיות תעסוקה".

אבקש מכבודו להשיבני:

1. מה אמת באינפורמציה הנ"ל?
2. אם היא אמת - מה עושה המשרד לתקן את המצב הנ"ל?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

המקרה המובא כדוגמה בידיעה והנוכח בשאילתה איננו בתחום טיפולו של משרד המסחר והתעשייה, אלא מתייחס לעניין חיושני נפטי.

משרד המסחר והתעשייה דואג לצייד את הנציגים הכלכליים בחוץ-לארץ במידע הדרוש לעבודתם וממציא להם את מידב האינפורמציה, הן לגבי ההתפתחויות המשקיות הכוללות והן לגבי היווצרות קשרים עם משקיעים פרטיים. לאחרונה, לפני כשבועיים, נפגשתי עם נציגים כלכליים מאירופה ונתברר לי במישרין כי אין להם מחסור באינפורמציה.

אשר לסיפה של הידיעה הנוכרת בשאילתה - אין מגמה לדחות השקעות. ההיפך הוא הנכון; אנו מעוניינים וזוקקים להשקעות נוספות, במיוחד כאלה שייצורן מיועד ליצוא, בתנאי שתעמדה בקריטריונים הקיימים ותוכח כדאיתן למשקיע ולמשק.

5. אשראי למימון היצוא

חברי הכנסת י. תמיר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ז' בטבת תש"ל (16 בדצמבר 1969):

"התעשייה", בטאון בעלי התעשייה בישראל, בגליונו מאוקטובר 1969, מודיע על "מצוקה בהשגת אשראי לפעולתם השוטפת של הענפים היצרניים וכי הלחץ העיקרי הוא על מימון האשראי ליצוא". כן מוסר העתון, שבגלל ייקור המימון בחוץ-לארץ (האשראי בארצות-הברית ובמערב אירופה מגיע עתה ל-12% ויותר) מעכ-בים הלקוחות בחוץ-לארץ את תשלומיהם לספקיהם בישראל, והתוצאה היא "הגברת הלחץ על הקרן למימון היצוא".

בקשר לדברים אלה אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם פירסומי "התעשייה" נכונים?
2. אם כן - מה עושה הממשלה להקל על מצוקת האשראי לענפים היצרניים ומפעלי התעשייה המייצאים לחוץ-לארץ?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: נכון שהיה קושי זמני בהשגת אשראי למימון יצוא. קושי זה חלף. אשר לעניין עיכוב תשלומי

3. בדיקת תכולת הבשר המשומר מתוצרת "אינקודה"

חברי הכנסת ש. ארבלי-אלמוזליו שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום ו' בטבת תש"ל (15 בדצמבר 1969):

בעתון "מעריב" פורסם, שהתווית על קופסאות של בשר מבושל מתוצרת "אינקודה", המציינת כי הקופסה מכילה 480 גרם נטו, מטעה את הצרכן, המקבל במוצק רק 277 גרם בשר; על כך מתריע איגוד הצרכנים לאחר שקילות בשר כאלו שנבחרו באופן מקרי. בשקילה הוברר גם כי הרכב תכולת הבשר של "אינקודה" איננו מתאים לתקן הישראלי המחייב.

על-פי התקן הישראלי חייב משקל הבשר בקופסאות שימורים, לאחר סיווג הנוזלים, להיות בשיעור של 75% ממשקל תכולת הקופסה, אך בשקילות שנעשו על-ידי אירגון הצרכנים הוברר שמשקל הבשר היה רק 60% מתכולת הקופסה.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם הודעת אירגון הצרכנים תואמת את המציאות?
2. האם נערכה בדיקה מוסמכת של תכולת הבשר בקופסאות "אינקודה"?
3. אם כן - מתי נערכה הבדיקה האחרונה ומה היו תוצאותיה?
4. אם לא - המוכן כבוד השר לפעול שטענות איגוד הצרכנים בנדון ייבדקו?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: אשר לכמות הבשר - על-פי חוזה הקנייה צריכת קופסאות בשר משומר מתוצרת "אינקודה" להכיל 454 גרם נטו ומתוך זה 300 גרם בשר מסונן. בגלל תקלה טכנית צויין על גבי כמות מסויימת של קופסאות כי הן מכילות 480 גרם נטו. כמות זו מגיעה ל-20% בערך מתוך היקף שנתי של 1.5 מיליון קופסאות. תקלה זו תוקנה. לגבי הקופסאות שנתקבלו קודם לכן, ועליהן נדפסה הטעות הנ"ל, פירסמה חברת "אינקודה" מודעות בעתונות היומית, המפנות תשומת-לב הציבור לטעות זו.

אשר לשיעור הבשר המסונן מכלל כמות הבשר - שיעור זה נקבע בזמנו בחוזה, על-פי התקן המקובל בחוץ-לארץ והשורר בארצות שבהן מתבצע ייצור הבשר המשומר, כגון קנדה, ארנגטינה ועוד.

ההפרש בין שיעור הבשר המסונן כפי שקיים בקופסאות "אינקודה" לבין השיעור הרצוי בתקן הישראלי מוצא ביטוי במחיר הנמוך יותר של קופסאות "אינקודה".

לשאלה 2: שירות המזון של משרד הבריאות עורך בדיקות שגרתיות לגבי כל משלוח המתקבל, כדי לוודא התאמתו לתנאי החוזה.

לשאלה 3: לאחרונה נערכו בדיקות כאלה בחודש ספטמבר 1969 ונמצא לגבי 5 משלוחים, הכוללים כ-160,000 קופסאות, כי המשקל המסונן הממוצע הוא 302 גרם לקופסה, דהיינו בהתאם לתנאי החוזה.

כל האמור לעיל מתייחס לגבי העבר, שכן החל מאוקטובר 1969 אין משרד המסחר והתעשייה מטפל ביבוא הבשר המשומר מתוצרת "אינקודה", והיבוא בעתיד לא יהיה מיועד לשוק האזרחי.

7. השפעת החשיפה על מחירי התוצרת המקומית
חבר-הכנסת ש. רוזן שאל את שר המסחר והתעשייה
ביום י"ג בטבת תש"ל (22 בדצמבר 1969):

אודה לכבודו אם ישיב לי על שאלותי הבאות
בקשר לחשיפה:

1. מה היה היקף היבוא כתוצאה מהחשיפה
ב-1968 וב-1969?

2. האם הביאה החשיפה להוזלת מחירי המוצרים
שנחשפו?

3. אם לא הביאה להוזלה - מה הסיבה לכך?

4. אילו אמצעים יינקטו כדי שהחשיפה, עם הרח-
בתה והעמקתה, תביא להוזלת מחירי המוצרים?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: לא כל היבוא במסגרת החשיפה מת-
חרה ממש בייצור המקומי. חלק ממנו כולל יבוא לשם
יצוא; חלק אחר כולל תשומות הדרושות לייצור, וחלק
כולל מוצרים ספציפיים אשר אינם מיוצרים בארץ, אם
כי מוצרים אחרים באותו ענף מיוצרים על-ידי המפעלים
המקומיים. יבוא מוצרי תצרוכת המתחרים בייצור המקומי
מגיע בשנת 1969 ל-38 מיליון דולר, לעומת 26 מיליון
דולר בשנת 1968, דהיינו תוספת של 12 מיליון דולר,
או מיליון דולר לחודש.

לו במקום היבוא היו מוצרים אלה מיוצרים בארץ -
היה צורך לייבא בשבילם את חמרי הגלם, הציור וכו',
שחלקם הממוצע בתוצר הישראלי מגיע ל-50%. כלומר
- התוספת נטו של יבוא מוצרי תצרוכת מתחרים שנגרם
על-ידי החשיפה בשנה זו מגיעה לכל היותר ל-6 מיליון
דולר.

לשאלה 2: החשיפה לא הביאה להוזלת מחירי
המוצרים שנחשפו. עם זאת מנעה החשיפה במקרים
רבים העלאת מחירים, הן כתוצאה מהיבוא בפועל והן
על-ידי עצם החשש מפני הגברת היבוא המתחרה. ובכך
סייעה לשמירה על יציבות יחסית של המחירים בשנתים
האחרונות. במקרים מסוימים, שבהם נתגלתה מגמת
התייקרות, זורח פועלת החשיפה או הוקטן מכס המגן.

לשאלה 3: הסיבה העיקרית למיעוט ההשפעה
על הוזלת המחירים נעוצה בעלייה הגדולה בביקוש שחלה
בשנתיים האחרונות. הרמה הגבוהה יחסית של המכסים
המוטלים על היבוא גרמה אף היא לאי-הוזלה של
המחירים.

לשאלה 4: יש לקוות כי הפחתות המכסים במס-
גרת התכנית הקיימת של החשיפה תשפיענה על מחירי
התוצרת המקומית. השפעתה של החשיפה על המחירים
תבוא לידי ביטוי המלא אם יקטן הביקוש הכולל בארץ.

8. הסיבה להפסקת התמיכה בהפקת יומן
קולנוע ישראלי

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המסחר והתעשייה
ביום י"ט בטבת תש"ל (28 בדצמבר 1969):

על סף חילופי השרים במשרד המסחר והתעשייה
נתקבלה החלטה - כפי שנמסר בעתונות - שלפיה
תופסק מ-1 בינואר 1970 התמיכה ביומן הישראלי של
הקולנוע.

לקוחות בחוץ-לארץ לספקים בישראל - אין לנו ידיעה
מוסמכת על כך. מכל מקום, לפי מיטב ידיעתנו לא
נסתמנה תופעה זו במידה שהשפיעה על היקף היצוא.

לשאלה 2: בנק ישראל, משרד המסחר והתעשייה
ומשרד האוצר פעלו להסרת הקשיים הזמניים שנתעוררו,
והקדן למימון היצוא מעמידה כיום את מלוא האשראי
הדרוש למימון היצוא.

6. ביצוע תכנית החשיפה ליבוא מתחרה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המסחר והתעשייה
ביום ה' בטבת תש"ל (17 בדצמבר 1969):

הנוג עומדים, בראשית 1970, בשלב הרביעי בביצוע
מדיניות החושים תוצרת הארץ ליבוא מתחרה.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה היו תוצאות המדיניות הנ"ל עד כה?

2. למה מצפה השר מהגשמת השלב הרביעי בבי-
צוע החשיפה (מ-1 בינואר 1970)?

3. מה יחס התאחדות בעלי התעשייה להתפתחויות
אלו?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: השפעת החשיפה על התעשייה והמשק
עד כה התבטאה במספר תחומים, ובתוכם חל שיפור
גיכר בעיצוב ודיגום, עלתה רמת האיכות ושופרה האריזיה;
גברה העירוות לחידושים טכנולוגיים ואפנתיים שנוצרו
במשק העולמי; במפעלים רבים חל ייעול בייצור, לנוכח
ההכרח להתחרות עם תוצרת מובאת; הדבר אף השפיע
על כושר התחרות ביצוא, שכן שיפור הייצור כדי לעמוד
בתחרות עם תוצרת-חוץ בבית פנימה הוא תנאי מוקדם
להצלחה בתחרות בשוק העולמי.

לשאלה 2: יש לצפות כי הגשמת התכנית הקיימת
של החשיפה, ששלבה הראשון נכנס לתוקף ב-1 בינואר
1970, תוסיף ותשפיע על המגמות שציינת. תכנית זו
נועדה להביא להכוונת הייצור הקיים, ובמיוחד הייצור
שיתווסף בשנים הבאות, לאותם מוצרים וענפים שבכוחם
לעמוד בתחרות. לשם כך נקבעה תכנית ארוכת-טווח ל-6
שנים, המאפשרת ליצרן בפועל למשקיע בכוח לדעת
כבר עתה מה תהיה רמת ההגנה המשוערת המינימלית
על מוצריו עד שנת 1975 ולכוון את השקעותיו, מערך
ייצורו והרכב מוצריו בהתאם לכך.

אוסף עוד, שהתכנית נועדה להבטיח שההגנה על
הייצור המקומי תהיה שווה ואחידה ככל האפשר, כדי
למנוע עיוותים, והורדת המכסים האמורה מבוצעת בקצב
מתון ובשיעור מודרך.

לשאלה 3: תכנית החשיפה הנוכחית סוכמה ונת-
אשרה ב"פורום התעשייתי", בו משתתפים נציגי התעשייה
לכל זרמיה, ובתוכם נציגי התאחדות בעלי התעשייה
והתעשייה ההסתדרותית. לאחר מכן נתאשרה התכנית
על-ידי הממשלה. מאז אישורה מתבצעת התכנית בתיאום
עם התעשייה כולה על כל זרמיה. לנוכח המשא-ומתן
עם השוק ביקשה אמנם התאחדות בעלי התעשייה
לדחות את מועד הפעלת השלב הראשון של שנת 1970,
אולם לא ראינו לנכון לשבש את התכנית ויעדיה כפי
שהוסכמו ואושרו.

שאלות ותשובות (י. תמיר, י. ספיר, רוזן); הודעת ראש הממשלה על מצוקת יהודי ערב (ברקה, מאיר) -

בקשר למירסומים הנ"ל אבקש את כבודו להשיבני:
1. מה הסיבות להפסקת התמיכה ביומן הקולנוע?
2. האם יהיה דיון מתודש בנידון?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: בשעתו הוסכם עם התאחדות ענף הקולנוע, שבהי הקולנוע ישאו במחצית הוצאות הפקתו של יומן הקולנוע הישראלי. לאחר שבעלי בתי הקולנוע, שצריכים להיות המעוניינים העיקריים ביומן, הפסיקו להעביר את חלקם ולא נענו לדרישת המשרד להמשיך ולשלם בהתאם למוסכם, הודיע המשרד לאולפנים המפיקים את היומן כי משרד המסחר והתעשייה לא יוכל להוסיף ולממן עוד את הפקת היומנים.

מאידך גיסא הודיע המשרד להתאחדות ענף הקולנוע כי החוק לעידוד הסרט הישראלי, תשי"ד-1954, מחייב את בתי הקולנוע להציג יומן ולשלם בעדו למפיקים, והמשרד יעמוד על ביצוע חוק זה ככתבו וכלשונו.

לשאלה 2: מתקיימים עתה דיונים עם הגורמים השונים הקשורים בנושא. ואני מוכן להוסיף, שיש סיכוי שבימים הקרובים יבואו לידי הסכם על סידור אשר יאפשר - אמנם בצורה מוקטנת - את המשך ההופעה של יומן הקולנוע.

9. אמצעים לעידוד הסרט הישראלי

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ב בטבת תש"ל (31 בדצמבר 1969):

"שיתוק אוחז בתעשיית הסרטים הישראלים. מפיקים קים טוענים כי הגורמים הממשלתיים האחראיים לעידוד הסרט הישראלי אינם מוכנים לעזור להפקות ישראליות ומעודדים קור-פרודוקציות" - זאת מוסר "הארץ" במדורו הכלכלי מ-17 בדצמבר 1969.

בקשר לכך אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?
2. אם כן - מה בדעת השר לעשות להגברת פיתוח הסרטים הישראלים?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: הידיעות אינן נכונות. משרד המסחר והתעשייה מסייע להפקות ישראליות, כשם שהוא מעודד הפקות סרטים בקור-פרודוקציה בין מפיקים ישראלים למפיקים זרים.

ב. הודעת ראש הממשלה על מצוקת יהודי ערב

שנה לתלייתם של תשעת הרוגי מלכות בעיראק

תשעה יהודים הועלו לפני שנה על הגדרים ונתלו על לא עוול בכפם בבירתה של עיראק - בבגדד, חוץ מחזות צלה ושמחה של המונים מוסתים, מרדקים סביב גוויותיהם. שנה לאחר המעשה הנפשע עומדים אנו פה מזועזעים עד עמקי נפש לזכר מעשה הזוועה.

נקום ונתייחד עם זכרם.

(חברי הכנסת מתייחדים בקימה עם זכר הרוגי המלכות בעיראק)

הי"ר ר. ברקה:

אנו עוברים לסעיף ה' בסדר-היום: הודעת ראש הממשלה על מצוקת יהודי ערב - שנה לתלייתם של תשעת הרוגי מלכות בעיראק. רשות היבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. שוב עלינו לעמוד על מצבם הבלתי-נסבל של יהודים במדינות ערב.

ושללו מהם. חייהם בגיטאות, כשעל תעודות הזהוי שלהם מוטבעת, כמנהג הנאצים, המלה "יהודי", נעשו בלתי-נסבלים ממש. עליהם להתייצב במשטרה כמה פעמים ביום. אסור לסחור עמם, והם נתונים לפיקוחה המדוקדק של משטרת הבטחון הסורית הידועה לשמצה, ואשר מזה שנה מנהלת תקירה אישית של כל יהודי ויהודיה מגיל 13 ומעלה. במיוחד קשה מצבה של הקהילה היהודית הקטנה בעיר קמישלי של סוריה, שמוה שלוש שנים מונעים השלטונות הסוריים מהם כל מגע עם העולם החיצוני ואף מונעים ביקור נציגי אירגונים בין-לאומיים מוכרים.

מצרים כלאה את תושביה היהודים, כשם שעשו עיראק וסוריה, מיד עם פרוץ מלחמת ששת הימים. עד היום מוסיפים לשבת בכלא כ-100 גברים יהודים, ראשי משפחות, אבות, בנים ואחרים, המהווים עם בני ביתם כמחצית מגיינה של הקהילה היהודית במצרים. הם כלואים בכלא טורא הנודע כאחד מהגרועים והמדכאים שבבירה המצרית. רק לאחרונה שמענו שוב על מצבם הקשה ועל התנאים המחפירים שיהודים אלה מוחזקים בהם.

התמונה הקודרת הנפרשת לעינינו על מצבם של יהודי ערב קיימות ועומדת ללא שינוי רב מאז מלחמת ששת הימים. לעתים נתפסנו לתקווה, שהנה עומד לחול השינוי המיוחל, ושבו דעכה תקוותנו כאשר הוכבד העול על אחינו והוגבר הלחץ.

רבים טובים אנשי רוח ומעשה, אירגונים בין-לאומיים שונים, ממשלות זידותיות ובחידים בעלי רצון טוב הרימו קולם ומחאתם נגד התליות והדיפוח בעיראק, בסוריה ובמצרים וקראו ליציאת היהודים משם. אולם במרבית המקרים נתקלו מאמצייהם של הגורמים השונים בקיר אטום של נוקשות, מצה נחושה והתעלמות מדבריה של הציבורות הבין-לאומית.

חברי הכנסת, דם אחינו היהודים זועק אלינו מגלויות ערב: מעמדי התלייה בעיראק, מגיטאות סוריה, מבתי-הכלא במצרים. אל דמי לנו!

אנו לא נרפה ולא נחשה. לא נחדל מלהתריע בפני דעת-הקהל, ראשי מדינות ואירגונים בין-לאומיים וברא-שם אירגון האומות המאוחדות, על הסכנה הנשקפת לחיי היהודים בארצות אלו ועל מצוקתם. אותו אירגון האו"ם והוועדה לזכויות האדם, המראים רגישות מיוחדת להאשמות חסרות-שחר על הנעשה בשטחים, מראים אולת-יד גמורה לגבי הסכנה המרחפת על יהודי ערב.

ייפתחו השערים — שערי הכלא ושערי המדינות — ותינתן לאחינו האפשרות לצאת לחפשי מבלי שצל הגדרום ויד הנוגש תאיים עליהם יום ויום ושעה שעה.

נוסיף לעשות ולפעול בכל הדרכים האפשריות ובכל האמצעים העומדים לרשותנו. יידעו שליטי ערב כי לא יהיה דם אחינו הפקר. אנו קוראים לכל אשר לב אנוש בקרבו להרים קולו נגד הטרגדיה האנושית המזועזעת המתרחשת בגולת יהודי ערב.

ליהודי ערב אנו שולחים ברכת חזק.

עוד יבוא יום ותהיו כאן יחד אתנו. עוד נספר יחד על יציאתכם לחירות, למולדת.

שמות היהודים שהוצאו להורג בגוד ב-27 בינואר

1969:

עורא נאגי זילחה

פואד גבאי

יעקב גורגי נאמרדי

דאוד יחוקאל ברור דלאל

יחוקאל סאלח יחוקאל

דאוד גאלי

סבאח חיים

נעים כדורי הלאל

צירלס רפאל חורש;

וב-25 באוגוסט 1969:

יצחק אליהו דלאל

יחוקאל רפאל יעקב.

משפטי הריגול המבויימים, אשר בעקבותיהם נתלו תשעה הרוגי המלכות, לא פסקו גם לאחר מכן. במשך השנה שהלפה התקיימו בעיראק "משפטים" נוספים, וגורדין מוות הוטל ובוצע על 62 בני-אדם, נוצרים בני מיעוטים, מוסלמים ושני יהודים, מבלי שתינתן להם הזכות לעמוד למשפט ולהגן על עצמם בדרך המקובלת בבתי-המשפט בארצות הנארות.

מלבד זאת הגיעונו ידיעות כי לפחות שמונה יהודים נוספים מתו בכלא העיראקי כתוצאה מעינויים או שהוצאו להורג מבלי שיהיה לדבר כל פירסום.

מקהילת בבל המפוארת, בת 150,000 נפש, ששרשיה בתקופת גלות בבל, נותרה היום קהילה קטנה ונרדפת על צוואר בת 2,500—3,000 נפש. מצב קהילה זו, כמצבן של קהילות ישראל בארצות ערב אחרות, ובעיקר בסוריה ובמצרים, מוסיף להיות המור ביותר. בעקבות שבועת שהוצגו כנראה בדרון על-ידי שלטונות בגדד, בדבר התרת יציאת יהודים מן המדינה, נרשמו מיד ליציאה מעל ל-1,500 מבני הקהילה, תוך סיכון ברור לעצמם ולמשפחותיהם. אולם תקוותם נכזבה עד מהרה, ועתה משתמשים שלטונות עיראק בבקשת היציאה כעדות לחוסר נאמנותם של הנרשמים, דבר המסכן עוד יותר את נפשם, מעמדם ורכושם.

אין עדות מרשימה יותר, מזועזעת יותר, לדיכונם העו של יהודי עיראק לעזוב את עיראק, מאשר נהירתם של ראשי המשפחות הירשים ליציאה, כשהם שמים נפשם כפפם. ואין עוד אכזבה גדולה מאכזבתם כאשר למדו לדעת שנגזר עליהם להמשיך ולשבת במקומם, להמשיך ולסבול.

לאחרונה הגיעונו ידיעות שראשי המשטר העיראקי לא בושו להשמיע במפורש באוזני גורמים זרים כי אמנם הם רואים ביהודים בני ערובה לכל דבר ואינם מתכוונים להתיר יציאתם.

חברי הכנסת. הקהילה היהודית בסוריה, המונה כ-4,000 נפשות, והמפורזת בעיקר בדמשק, בחלב, ובעיירה הקטנה קמישלי, כפופה למשטר טרור שניתן להשוותו אך למשטר האימים הנאצי. שלטונות מדינה זו מוסיפים להתעמר ולהתעלל ביהודים, וכל זכויות אנוש אלמנטריות

1. הודעות הסיעות

נשלה עצמנו לנסות לפנות, ולו אף לדג, אל שליטי ערב במטרה לרכך סלע לבם או לחדור לאזנם האטומה. גם אם מוכירה של האו"ם או-תאנט, בהעמידו לפני עצרת האו"ם את הבעיות העומדות על הפרק, אמר שהוא מודאג ממצב היהודים בארצות ערב וקרא למדינות ערב להרשות ליהודים לצאת משם, הרי דבריו הם לנו רק עדות נוספת להערכת מצבם החמור של אחינו בארצות ערב.

אולם "אל תבטחו בגדיבים, בן אדם שאין לו תשועה". איני מאמין בהיענותן של אומות העולם ואיני מאמין בכנותן. "חסד לאומים חטאת"; וגם מחטיא המטרה - גורם לאשליות.

טוב הוא שנייחד מושב מיוחד זה לשתי מטרות: האחת - לתפילה. "יזכור אלוקים נשמות הקדושים והטהורים, תשעת הרוגי מלכות בבל הרשעה." והשנייה - לחזק ידי אחינו הנתונים בצרה ובשביה בגלות ארצות ערב הברבריות, לומר לאחינו: הגנו עמכם. חזקו ידיכם; עמנו המנוסה בסבל ויסורים לאורך כל שנות גלותנו. נשאר ויישאר חי וקיים. "אתה בחרתנו מכל העמים", ונישאר לעולם. ומבין המצרים יגיה אור לישראל. כוס היגונים, הרפי מעט. אחינו יקירנו, הנמקים לצערנו תחת שוט השליטים הצוורים בארצות ערב, יודעים או כמה קשה סבלכם ואיך אתם משתוקקים להיחלץ מהמיצר ולעלות לציון ברינה. אחים חביבים, עמכם או בצערכם. סבלכם - סבלנו. עמכם או בצרה, שכינתא בגלותא. הנה הוא עומד מאחורי כתלנו, עוד מעט, עוד יום ועוד יום. "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח, ואף על פי שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא"

ה"ר ד. ברקת:

רשות להודעה לחבר-הכנסת אליהו ששון, ואחריו לחבר-הכנסת דוד לוי.

אליהו ששון (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. תשעה יהודים הפים מפשע, ששלטונות עיראק העלילו עליהם עלילות ריגול למען ישראל, נדונו לפני שנה למוות ונתלו בכיכר המרכזית בבגדד. המעשה הנפשע הזה, אשר בו הוציאו קרבנות הרצח את נשמתם בטהרה לאחר עינויי דין ועיוות משפטי, הוא בבחינת אות קין במצחו של המשטר האלים בעיראק, ששנאת ישראל ורדיפת יהודים דרושות לו לשם חיזוק יסודותיו המתמטטיים. השנאה לישראל ותפיסת יהודים כמרגלים למען ישראל דרושות לשליטים אלה להמשך שלטונם, להסחת דעת ההמונים בארצם. להפי ניית זעמם לאפיקי השנאה, הלאומנות והקנאות העיוורת. מחוסר יכולת ומקוצר יד להתמודד עם בעיות פנים מציקות, עם עוני ודלות, עם בערות והזנחה, עשו שלטון נות אלה את שרירי היהודים נושא לרדיפות פראיות, בני ערובה חסרי מגן ותחים פושע.

שליטים אלה משהיתים את בני עמם, מערערים את מוסרם ורמתם, מוחקים צלם האדם שבהם על-ידי ליבוי יצרים ועידוד מחזות פרועים לשמצה למראה בני אדם תלויים בכיכר השוק, אולם הזוועים רוח - יקצרו סופה, והם עצמם עוד יישמשו מטרה להשתוללות זומה. אם תגובות העם וההתמרמרות, שאט הנפש, ההוקעה והזעזוע שנתעוררו בקרב מדינות התרבות מול התליות

ה"ר ד. ברקת:

בהתאם לתקנה 56 לתקנון הכנסת החליטה ועדת הכנסת שבמקום דיון על הודעת ראש הממשלה תמסורנה הסיעות הודעות. כל הודעה תהיה במסגרת של חמש עד עשר דקות.

רשות הודעה לחבר-הכנסת פרוש, בשם סיעת אגודת ישראל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בבואנו היום להע- לות וזכרם של אחינו הרוגי המלכות בגלות בבל השדודה, ולהשמיע זעקתנו הבוקעת ממעמקי הלב היהודי על גודלם המר של אחינו היקרים הנתונים בצרה ובשביה בארצות ערב הרשעה, אל נצטמצם במסגרת השגרה. הבה נתעלה ונעלה לעינינו ייחודנו המיוחד. עמנו, כשמעלה זכר קדושינו ומעונונו הוא מבטא זאת תמיד בתפילת יזכור: "יזכור אלוקים נשמות הקדושים והטהורים". יזכור אלוקים. אין לנו אמון בזכרונם של בני תמותה.

ואם רוצים או לציון את סוד קיום אומתנו, הלוו שבשדדה, המחזיק אותנו על אף אורך גלותנו ועל אף משעבדינו ומענינו בכל הדורות, מהן אשר הפיח בני העוז והגאון להחזיק מעמדנו הרי זהו ה"אתה בחרתנו מכל העמים". היותנו עם נבחר זהו מה שגיבש בתוך נפשנו ונשמתנו את האמונה. בנצחיותנו, וזהו גם הדחף לצצחונותינו.

על אף גהרות הדמים שגשפכו לאורך כל גליותינו מאז חורבן בית-מקדשנו ועד לטרגדיה האל-אנושית של מזבחות ששת מיליוני אחינו שבאיוופה עמנו לעולם לא הסתגל וגם לא יסתגל בהילקח ממנו בן אחד מבני-בנויו. רעד ורטט עובר בנו מדי שמענו על כל קרבן וקרבתן. לבנו פגימה נצבט בשמענו היום על יהודי שנפל גם אם כזאת קרה לצערנו גם תמול שלשום. כי לנו כל נפש יקרה. חרדתנו נתונה לכל נפש מישראל, כי אנו החרדים עמוקות בהכרח רום ערכה של כל נפש ונפש מישראל, וכדברי חז"ל: כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

זוהי תודעת עמנו. מעולם לא שכחנו ולעולם לא נשכח לא רק את אחינו שנפל אתמול בגבולות כאן או שם, בגבולות, במערכות וגם במרחקים. אין אצלנו גבולות, ואין אנו יודעים מרחקים. כל יהודי ויהודי יקר לנו מפני. לא רק שלא נשכח מה שעוללה בבל הרשעה לפני שנה בהעליתה על גדרום תשעה מאחינו שברגו; אלא שכחנו ולא נשכח אף מעללי בבל שעוללו לנו לפני אלפי שנים.

ראיתם, הבחנתם, והגידו נא מי עוד עם כעמנו אשר ישב לארץ ויקונן אחריו שנות אלפים בבכי ממש, בכי קורע לבבות באמרו "איך יערב לו אכול ושתה בעת אחזה כי יסחבו הכלבים את כפיריך?" ולפנינו מעשיהם של הכלבים מלפני אלפי שנים כאילו ראינו המחזה היום הזה. איננו שוכחים ולעולם לא נשכח תשעת הרוגי המלכות מבבל מלפני שנה, כשם שלא שכחנו ולא נשכח עשרת הרוגי מלכות מחורבן הבית.

בזכרון עמנו טובע וחוקק כל מה שעבר עלינו מיום היותנו לעם - מלחמות, פרעות, גזירות, עינויים, שחיטות וזוועות. בהתכנסותנו היום להביע דברינו לאחינו בני ישראל הנתונים בצרה ובשביה בגלות ארצות ערב, אל

אלינו ואל העם היהודי כולו לעשות להצלחתם. ישראל, שקמה והיתה כדי להפוך על פיו את הגורל שהועידו לבני העם היהודי צורריו ומרצחיו מני דורות, תעשה כל אשר לאל ידה כדי לא להפקיר את שרידיהן של הקהילות המפוארות בארצות ערב, אשר חייהם תלויים להם מנגד ואשר כל יום עלול להביא עליהם פורענויות, עלילות ונגישות חדשות. דם אחינו - לא במצרים, לא בסוריה ולא בעיראק, לא יהיה הפקר.

היו"ר ד. ברקת:

רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד לוי, להדעה בשם סיעת גח"ל.

דוד לוי (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בפתחת המושב הראשון של הכנסת השביעית יצאנו בקריאה אל השלטון הסובייטי בוו הלשון: שלח את עמי, למען תינתן זכות יציאה לאחינו בבדידת-המועצות החוצים בכך לעלות ולהצטרף אלינו במולדתנו.

בעוד אנו פונים אל דעת הקהל בעולם הנאור, עלינו לצעוק בכל כוחנו, ככל שלבנו מרגיש וחש, על גורלם של אחינו הנמצאים מאחורי מסך התלויות בעיראק, למען הצלתם של אחינו העצורים במצרים, הנרצחים בלוב והנרדפים במרוקו. יום יום נרצחים יהודים ואין מושיע, מושלכים לכלא ללא משפט, עולים לגרדום בלא חטא, כאשר חטאם הגדול והיחיד הוא היותם יהודים המזדהים עם עמם ומולדתם.

דבותי חברי הכנסת, מסך האימה שהורד על היהודים בארצות ערב הוא יותר חזק ממסך הברזל. שערי החופש והעלייה נסגרו בפניהם, שלטונות ערב הפכו את היהודים לבני ערובה מתוך החשבונות שיש להם אתנו כאן, על כל תקדית באורזו משלמים אחינו שם מס דמים כבד. רבים נהרגים גם בנסותם להימלט בדרכים שונות.

עומד לפניכם בן למשפחה שאף היא ויתרה על רכושה בברחה בדרך לא-ליגאלית בנתבי הארז, בו מצאו את מותם בלב כי סוער 49 ילדים, נשים וגברים. לזעקתם הטראגית מצטרפת זעקתם של אלה שנשארו מנותקים ממשפחותיהם והחיים בפרוד תמימי. הדרך היחידה להצילם לתם מהשואה הצפויה להם היא פינוים המוחלט בעוד מועד.

שלטונות ערב עדיין רגשים לדעת הקהל בעולם. עלינו לגייס אותה ולפעול במהירות המקסימלית. בל נחזור על שגיאות העבר.

מדינת ישראל חייבת ליטול על עצמה את האחריות למשימה קדושה וחיונית זו, ואני משוכנע שתעשה זאת.

לא נשקוט ולא ננוח עד אשר יבואו.

היו"ר ד. ברקת:

רשות להודעה לחבר הכנסת זבולון המר, ואחריו - לחבר הכנסת נסים אליעד.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני שמח לבדך בתחילת דברי את חבר הכנסת דוד לוי, שזה לו נאום הבכורה כאן, נאום אותנטי. חבר הכנסת לוי "גול" ממני את התואר של חבר הכנסת הצעיר ביותר. אך אין בלבי עליו תרעומת על כך. להיפך, שמח אני לכל תוספת צעירה טובה לכנסת. ואני יודע שדוד לוי הוא תוספת כואת.

וריקודי ההמונים המשולחבים, צמאי הדם, לא יוכלו לה- שיב לחיים את היהודים האלה שהועלו לגרדום ללא עוול בכפם - כלום לא יוכלו למנוע בעתיד משפטי ראווה, אוימים, תלויות נוספות ומסע הכחדה נגד שארית הפלי-טה? חובה ראשונה ורחופה היא, לא רק לעם ישראל, אלא לכל גורם בין-לאומי, שבלבבו נותר צלם אנוש, לעשות כל שבדיו כדי להרתיע את תלויני עיראק ממזי-מותיהם המרושעות וכוננותיהם הזדוניות ולהציל ללא דיחוי את שארית הפליטה לא רק בעיראק, אלא בכל ארצות ערב.

מבחנם הממשי של המדינות התרבותיות, הגורמים הבין-לאומיים דעת-הקהל הנאורה בעולם איננו בחרי-פות ההוקעה המילולית שהם הוקיעו ומוקיעים את התלויות והדיפיות. מבחנם יהיה בטיב ובהיקף האמצעים שיינקטו, הלכה למעשה, כדי למנוע משלטון הדמים העיראקי להמשיך בביצוע מזימותיו וכדי להבטיח לאותם יהודים אומללים ששרדו במדינות ערב לצאת מן המדינות האלה, שהפכו להם לבית-כלא של עינויים ורצח. אם אמנם מבקשים אירגון האומות המאוחדות ומזכירו הגנ-בד או-תאנט למלא את חובתם האנושית ולפעול להקלת מצוקתן של קבוצות נכבדות ונרדפות במזרח התיכון, הרי מן הראוי להם שיפנו את מעייניהם קודם כל לשרדי הקהילות היהודיות הנרדפות בארצות ערב, - לבדוק אם נכון, או לא נכון, שהשליטים הערביים נוהגים ביהודים אלה כבני ערובה; לבדוק אם נכון, או לא נכון, שהם כולאים בבתי-סוהר, או רתוקים למקומותיהם, כאשר רכושם מוחדם, כשמקורות פרנסתם נשללים, כשזכות היציאה מארצותיהם ניטלת מהם וכשהם נתונים לאימים מתמידים, ואנוסים להתענות בסביבה הרחשת להם איבה ומהלכת עליהם אימת מוות.

אין אירגון האומות המאוחדות ואף לא מזכירו הנכבד רשאים עוד להעלים עין ממצבם ומשוועתם של יהודים נרדפים אלה. אין אירגון האומות המאוחדות דשאי, לא לפי המוסר האנושי ולא לפי החוק הבין-לאומי, להחריש עוד נגד מצוקתם של מיעוטים יהודים אשר נשארו לפליטה בארצות ערב. וכן אין אירגון האומות המאוחדות יכול לצפות כי ישראל והעם היהודי כולו יניחו לו לעשות כן. אין אנו יכולים להחריש. אין אנו יכולים להשלים עם כך שהעולם הנאור עוצם עין מהציץ לגודלם המר של מיעוטים לאומיים בארצות ערב כבארצות אחרות במזרח אירופה, בטענה הפורמלית שאין להתערב בענייניהן הפנימיים של מדינות ריבוניות. אם העולם ישתוק - ישראל חייבת להירש. קול ישראל תחטא ליעודה ההיס-טורי כמדינת היהודים אם לא תגלה את חרדתה, את אחריותה ואת דאגתה לקיום היהודי בכל מקום ששכנת השמד והתבוללות נשקפת ליהודי.

האזים מצווה על הימנעות ממשוא-פנים. בעוד שכל זר יכול לסור לישראל ולהיווכח מה מצב הערבים בשטחים המוחזקים, אין אנו יכולים - וגאמר זאת ברורות ומפורשות - להסכים לשבת על ספסל הנאשמים ולהתיר לשליחיו של האזים לערוך בדיקה רשמית בשט-חים אלה, כל עוד אותה בדיקה לא תיערך במדינות ערב לגבי יחסן אל היהודים שבשליטתן.

ישראל לא תניח לאזים ולעולם הנאור כולו להסיר מן הפרק את שאלת היהודים המעונים בארצות ערב. ישראל לא תחדל מן התביעה והמאמץ להושיע את היהודים האלה, המתונים במצוקה והגנואים את עיניהם

— הודעת ראש הממשלה על מצוקת יהודי ערב (הודעות הסיעות) (המר, ברקת, אליעד) —

אלא ליהודים כולם, בכל העולם, ועל כן כל הפוגע ביהודי פוגע בנו. לא בעם היהודי פגעו — אלא במדינת ישראל. מה גם שיהודי ערב נפגעו במידה רבה בגלגלנו, ולפי זה עלינו לגבש עקרונות, יומות, תגובות ופעולות. זוהי משימה ראשונה במעלה, ואסור לנו להרפות ממנה לדג, עד לשיחורם והצלתם של כל אחינו בארצות ערב. בשבוע שעבר, בצד להם, הברחו יהודי מצרים מכתב אלינו ובו פנו אל אלוקים — ולהבדיל, אל דיין — להצילם מפרעה החדש, כלומר: הם פנו למדינת ישראל כשליחת האלוקים.

בשבת זו קראנו יחד, יהודי ערב ואנחנו, בהפטרה; את דברי ירמיהו שיש בהם צו לפעולה והבטחה להצלתה: "ואתה אל תירא עבדי יעקב, ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך מרחוק, ואת זרעך מארץ שביים, ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד. אתה אל תירא עבדי יעקב, נאום ד', כי אתך אני, כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתך שמה ואותך לא אעשה כלה ויסרתך למשפט, ונקח לא אנקך".

על יהודי ערב להאמין, לדעת ולהרגיש שלא נשקוט ולא ננוח עד אשר ישוחררו, ועלינו לכונן את מדיניותנו ופעולותינו להשגת מטרה זאת.

הי"ו ר. ברקת:

רשות להודעה לחבר-הכנסת אליעד, ואחריו לחבר-הכנסת הראל.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אנו מעלים כיום זכרם של הרוגי המלכות בגלות בבל, אלה שנתלו לאור השמש ואלה שאבדו במחשכים. נכבד את זיכרם בהעלוי-תנו בזכרונו את אלה שעדיין מצפה להם גורל דומה. מאות יהודים נותרו עדיין יושבי חושך וצלמוות, אסירי עוני וברזל, ואלפים סגורים ומסוגרים ללא תקווה ותוחלת.

במצרים עדיין מתענים עשרות רבות בכלא הידוע לשימצה טורא. אלפי נפשות מתגודדות ומחפשות מוצא ואין יד עוזרת. בסוריה סגורים ומסוגרים ארבעת אלפים יהודים מאחורי גטו, וכל סביבתם בזה להם רואה בהם זרים לכל דבר. בעיראק כבר שמענו על התקווה שנדלקה בהם לצאת, אולם מיד כיבזה ביד עריצים.

בעולם שבו מכריזה בריש גלי גם מעצמה תרבותית בצרפת כי היא רשאית לנהל מדיניות לפי האינטרסים האנוכיים שלה — ואנו יודעים שדבר זה טומן סכנה לשלפך דם — מרושת לעצמן כיום ארצות ערב לדבר בגלוי שהיהודים לא יורשו לצאת, שכן הם בני ערובה. שכנינו הם מוכי צמאון דמים, ועלינו להיות ערים לסכנה הממית שית המרחפת על ראשיהם של שארית הפליטה בארצות אלה.

נחזור ונכריז לפני אומות העולם, שמצבם של יהודי ארצות ערב הוא תוצאה ישירה של הסיכסוך במזרח התיכון, תוצאה שמחייבת אותם לאותה תשומת-לב שהם מתיימרים להראות בכל עת כאילו הם מזוועעים מכל פגיעה בזכויות האדם.

בעוד שהאזים מגלה ערנות יתר וזריוות לגבי מצב הערבים בשטחים המוחזקים, למרות החופש שממנו הנהגה כל מי שמבקש לבקר בהם, הרי הוא עדיין מתנכר למצבם של היהודים בארצות ערב, למרות שהתליין נמצא בפעולה ולמרות הזעקות הנשמעות יום יום מארצות אלה.

בהקשר לדינונו היום, אין דוגמה יפה יותר של אחדות העם וקשר העם היהודי מדוגמת התקדמותו של חבר-הכנסת דוד לוי שעלה מארצות ערב, לא לפני זמן רב מדי, ועלה לתפקידי מנהיגות עירוניים וכלל-ארציים בישראל. חבר-הכנסת דוד לוי, איש בית-שאן, יבטא בוודאי בכנסת את רחשי לבם של צעירי עיריית הפיתוח. ואני מאחל לו הצלחה בכך ובכל נושא שיטול לידיו.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שנים-עשר אף יהודים, החיים בפתח ובדיכוי ונתונים לשו, לאפליה ולסכנת חיים; מאות יהודים המתפרסמים בכלא, מושפלים ומוכים; עשרות יהודים שהוצאו להורג במובאי ובחשאי, בתלייה ובעינויים — זהו הסיכום המכאיב והמוזעזע של מצב אחינו בארצות ערב. הם מצפים לעזרה מאתנו בלבד, ורק מאתנו הם עשויים לקבל אותה.

"ובחי אדם — תלמודיים" הפרוטוקולים של זקני ציון" ו"מיון קאמפף" של היטלר, הם חלק קטן ממאות הספרים ואלפי המאמרים המתפרסמים בארצות ערב ובהם דברי תועבה אנטישמיים המשקצים את היהדות ואת היהודים. עלילות-דם אלו יוצאות לאור על-ידי הוצאות 'ממשלתיות' רשמיות ולמדות בבתי-הספר. כך קוראת האנטישמיות הערבית להשמדת יהודים, כי המרחק מדב-רי רצחנות לרצחנות אינו רב. כך אמרה פרואה טוקאן לגאולה כהן: "כולנו מאמינים בפרוטוקולים של זקני ציון", וכמו כן אמר קצין לצעירה בבית-הסוהר של מצרים כשהוא מגיש לה סכין: "מתחשק לך לשחוט יהודי כמו ידך?".

עלינו לחשוף ולהוקיע אנטישמיות ג'וסיידית זאת ולהציגה ללא הסוואה וללא כחל וסרק. האסטרטגיה של מדינת ישראל צריכה להגן על כל יהודי בעולם, מפני שאבני הגבול החיות והנושמות של מדינת ישראל הם היהודים. באשר הגם, והגבול "המסוכן והחם" שלנו כיום מצוי בארצות ערב ובברית-המועצות.

בטרם היות מדינת ישראל היה העולם היהודי מודעזעזע כאשר ארבה סכנה ליהודי. זאת היתה סמכותם הטבעית והמוסרית של יהודים — לפעול. כיום סומכים הכל על מדינת ישראל ושום קהילה לא העשה דבר בעצמה, וזה מחייב אותנו, והאחריות עלינו תמורה פי כמה.

עלינו להתייחס ליהודים במצוקה כאילו הם מובלעת "בארץ האיוב" ולפעול כפי שהיינו פעלים לשהדר מובלעת של היילינו או אורחנו. שנים-עשר אלף יהודים בארצות ערב היתהם כאילו היתה זו עיריה מעיינו במצור, כאילו כותרה אוגדה שלנו. הערבים מתייחסים אליהם כאל "נתונים ישראלים", "בני ערובה", והם מהווים תחליף פסיכולוגי למאווי הערבים להשמדנו, שהרי אם אי-אפשר לפגוע בחייל ישראלי באה תמורתו: יהודי חסר-הגנה.

אחריותנו והגנתנו חייבות להתבטא באופן אקטיבי. איננו יכולים להסתפק בהבעת צער אמיתי וזעם כן וזעקה מלבנו, אלא עלינו להסיק מסקנות אופרטיביות. איננו רשאים להסתפק באשליה של פעולת העולם האדיש והאוים הצבוע, שלא עשו ולא יעשו כאן דבר צודק ויעיל, אלא עלינו לגייס את כל כוחותינו החמריים והאירגוניים בארץ ובחוץ-לארץ ולהבטיח מאמצים ממי שיים להוצאת היהודים מארצות ערב.

ממשלת ישראל חייבת לדאוג לא רק למדינת ישראל

— הודעת ראש הממשלה על מצוקת יהודי ערב (הודעות הסיעות) (אליעזר, ברקת, הראל, ורדיגר) —

המועד, בטענה של חובת המרות וקבלת הפקודה מרשות מוסמכת כביכול.

בהקשר זה ראוי להזכיר לפושעים בבגדד, כי בעת שנתברר לפושעים הנאצים, שהיו אחראים לטבח יהודי אירופה, כי הם עומדים לתת את הדין על פשעיהם הנוראים, הודו בפה מלא שאילו ידעו שגרמניה הנאצית תפסד במלחמה ושייוודע חלקם בטבח, שעלו יתנו את הדין, היו נרתעים ומתחמקים מליטול חלק, באופן אישי, בפשע הנורא. אולם בעת שביצעו את פשעיהם הנוראים לא העלו כלל על דעתם שבאחד הימים תשיגם יד הצדק. והיז — יד ישראלית היתה. כי בינתיים קמה מדינת ישראל, מדינת היהודים. ובשום מקום בעולם לא יהיו עוד יהודים הפקר לזדון ולרצח.

אנו חייבים להכריז באופן שאינו משתמע לשתי פנים, שאנו רואים באלה המענים את היהודים, המקיימים את משפטי "הריגול והבגידה" נגד היהודים, הדנים יהודים חסרי מגן אלה למוות, שהם באופן אישי — ואני מדגיש: באופן אישי — יש באחריות למעשה הדמים, העינויים, התליות והרצח של היהודים הנמצאים בשביים.

טוב יעשו הרודנים ועושי דברם למיניהם אם ישימו לב לאזהרה זו. אם אמנם רואים הם ביהודים המעטים שנשארו במדינות ערב אלמוט בלתי-רצוי, אם אינם יכולים להשתחרר מהתיסכולים שלהם בגלל המפלוגות הצבאיות שהנחילה להם ישראל ולכן הם מפנים זעמם כלפי קומץ יהודים חסרי מגן, כי אז מוטב שיחנו להם לצאת ומיד.

וטוב יעשו הרודנים המתוסכלים והאכזרים האלה אם ישעו לדברי האזהרה, ישחררו את היהודים השנואים ויעזבום לנפשם, וכך ישחררו גם את עצמם מסכך של בעיות רבות וקשות, בתוך זה הסכך החמור של האחריות האישית למעשי הדמים שלהם.

היו"ר ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר הכנסת ורדיגר, להודעה בשם סיעת פועלי אגודת ישראל.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חלפה שנה מאז הועלו על הגרדום בידי תלויני המשטר הרצחני בבגדד תשעה יהודים, כאשר פשעם היחיד היה — היותם יהודים. על אלה ועל יתר הקדושים, השם יקום דמם, כואב ודואב לבנו.

הודעת ראש הממשלה והודעות הסיעות בכנסת בנושא טראגי זה אינן רק כמחאה על מקרה מסוים זה, אלא על יחסן של מדינות ערב ליהודים הנמצאים שם ויחסו של העולם הנאור, כביכול, למתרחש במדינות הרצח והאכזריות ולרצונן להשמיד את ישראל ועמה.

המשטר הרודני בעיראק, אשר קם תוך שפיקוח דמים, רוצה לחפות על משטרו הנושל והאכזרי על-ידי תליות ורציחות של יהודים חפים מפשע, ללא עוול בכפם. זוהי דרכם של רודנים אכזריים מדורי דורות, והוא גורלם של היהודים בכל התקופות, להיות שעיר לעזאזל לכשלונותיו של המשטר.

בשבע מדינות ערביות חיים כשבעים אלף יהודים תחת לחץ גוגושיהם הקרביים. במצרים הם נאסרים ומושלכים למחנות ריכוז. בסודיה חיים הם בגזירת כליון. בעיראק הם נתלים ורכושם נשדד. בלבנון מופוצצים את

מה אנו מבקשים? אנו מבקשים: תנו להם לצאת, שלחו את העם הזה, שבו אתם חושדים במעשי ריגול.

אכן, לא נשחרר את מצפון העולם מחובתו להתגייס לפעולה. נמצה כל טיפה של עזרה אפשרית מחסידי האומות, אולם לנו, לעם בציון, לא חסר היה שיעור מרצחים זה כדי שנגיע להכרה, כי ישועת ישראל תבוא לאחר שידנו אנו תושיע לנו ויד אלהים תושיענו.

אל יתן דמי לעם בארץ ולעם בתפוצות, כדי שגהיה שלמים עם עצמנו שעשינו כל אשר לאל ידנו כדי לבוא לעזרתם של אלה הזועקים לגאולה. יש לגייס ולהתגייס בכל הדרכים ובכל האמצעים ובכל הדחיפות, כדי להבטיח את פינויים הכללי של כל היהודים מארצות ערב. כל איחור עולה לנו בדמים. זאת היא הפעולה המעשית שיש לעשות מיד.

באשר לצמאי הדמים, נזכיר: מעשיכם הם מעשי פשע של השמדת עם. לעמנו זכרון ויד ארוכה. לא נשכח לכם פשעים אלה, וידנו, אשר השיגה פושעים דומים בעבר, תשיג גם אתכם.

היו"ר ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר הכנסת איסר הראל, להודעה בשם סיעת הרשימה הממלכתית.

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כולנו מזדהים עם דברי ראש הממשלה וכולנו מאוחדים ברגשי אחווה וסולידריות עם היהודים הנמצאים בשבי האויב האכזרי. אולם השאלה הקובעת היא כיצד נוכל להקל את סבלם ולהצילם מעינויים, מרדיפות ומתליות. וכל זה בטרם נאחר את המועד.

כמוגן חשוב הדבר לעודד את דעת-הקהל בעולם, ואין ספק שיש חשיבות לפעולה המדינית בקרב המדינות הנאורות. אך ראינו כיצד מתייחסים הרודנים שליטי ערב לדעת-הקהל העולמית ולעצותיהם של מדינאים בעולם הגדול, יהיו חשובים כאשר יהיו. ראינו את שחצנותם של שליטי דמשק בפרשת חטופי המטוס האמריקני, והגנו עדים כיום לחניגות הרשמיות הנערכות לכבודו של "הגיבור" החוטף הצרפתי של מטוס אמריקני אחר.

זכורה היטב התגרותם של הרודנים בעיראק בדעת-הקהל העולמית בעת שערכו, לפני שנה, את התל-יות ההמוניות, את מחזה הדמים המזעזע, כקרנבל להמוני העם החשובים והקנאים של בגדד. והם הכריזו קבל כל העולם שימשיכו בדרכם הרעה, עקובת הדמים, למרות כל המחאות והגיוויים. ואף קיימו את דברם.

שליטי ערב אמנם מנסים מדי פעם לשוות למעשי הדמים שלהם אופי משפטי ולגיטימי כביכול. אין איש בתוכנו המטיל ספק בזכותן של מדינות ערב להפעיל את החוק בבואן להגן על האינטרסים הבטחוניים שלהן. אולם זה בתנאי שיש יסוד לדבר ונשמרים כללי הצדק וכוונת-יתהם של האנשים המעורבים בדבר. אולם לא זו היא הפרקטיקה של מדינות ערב ביחס ליהודים. המדובר הוא בהאשמות ובמשפטים מבויימים. אולם במשפטי ראוה מבויימים ומרושעים קדמו להם מוריהם הנאציים והסטי-ליניסטיים. זכור לשמצה משפט הצתת הרייכסטאג בבר-לין וזכורים לדראון עולם משפטי פראג ומשפט הרופאים היהודים במוסקבה. כמו הפושעים הנאצים ינסו עורכי משפטי הדמים בקהיר, בדמשק ובבגדד להינצל, בבוא

— הודעת ראש הממשלה על מצוקת יהודי ערב (הודעת הסיעות) (ורדיגר, ברקת, ש. כהן) —

ולא רק שם. במצרים ובסוריה יושבים במעצר אנשים שכל פעם הוא היותם יהודים. נגד זה חייבים להתקומם לא רק חברי הבית הזה. חייב להודיעו מצפנו של כל אדם נאור בעולם.

כבוד היושב-ראש, יכול הייתי לסיים כאן את דברי, אולי תוך הוספת מלת גיחומים למשפחותיהם של עולי הגרדום. אולם כנסת ישראל אינה יכולה לפטור את עצמה מן השאלה הרת-הגורל, הנוגעת לא רק להרוגי המלכות של אתמול אלא גם לדמות המרחב שבו אנו חיים היום במלחמה — ואשר בו נחיה מחר בשלום.

כנסת ישראל אינה יכולה להסתפק בדברי קינה והתייחדות. עליה לשאול: מה קרה בעולם הערבי? האם עמים שלמים איבדו חלים אנוש? האם חברה שלמה נתקפה צמאין לדם צלם מפשע?

רבותי חברי הכנסת, נשמעות אצלנו גימות כאילו אכן זה מה שקרה, כאילו תלייני בגדד דמשק וסוהרי קהיר — הם הם העם הערבי, וכי דמותם היא הדמות הבלעדית של החברה הסובבת אותנו. דווקא אנו, יוצאי ארצות האיסלאם, שספגנו את התרבות הערבית, שגם היום רגשינו לצלילים הערביים ולנועם המורשת הערבית; אנו שחיינו בנייהם בכבוד, שאכלנו את לחמם ושתינו את מימיהם — דווקא אנו חייבים לומר בישראל, פי לא ייתכן עיוות מוגזם יותר של האמת מאשר לצייר את הערבים — באשר הם ערבים — כעדת חיות-טרף שלא תיתכן בינינו לבינם אלא שפת הדם והגקם.

גדלתי בין ערבים בעיראק וחונכתי במצרים. היו לי ידידים ערבים והכרתי מקרוב את תרבותם ועברם. מן התרבות והעבר האלה לא צמח המושג "פוגרום". זוהי מלה הלקוחה מן השפה של מזרח אירופה, לא של עמי ערב, וחלילה לנו מלהעתיקה אל המרחב הזה — באשר אין זה מרחב שאנו רוצים לברוח ממנו, להינצל מן השואה שזוממים לעשות בנו תושגי, אלא מרחב שאנו רוצים לחיות בו, לגדל בו את ילדינו בחירות ובשלום.

שלום לנו — ולשכנינו. שלום לבני ירושלים ולבני בגדד; חירות לבני קהיר וליילדי בית-שאן.

על כן, גם בבואנו להתייחד עם קרובות האתמול, חייבים אנו להבחין היטב בגורמי הטרדיה התובעת מדי יום ויום. בבואנו להקיע את התליינים, עלינו להבחין הבחין ברורה בין משטרים — התולה גם ער-בים — לבין העם הערבי. אל לנו להסתפק היום רק בהוקעת תלייתם של יהודים חפים מפשע. נוקיע גם תליית ערבים וכורדים בידי אותם תליינים. אמר-להם גם היום, במעמד דווי זה: דם אינו מכפר על דם. המרחב הזה לא נוצר כדי שבנינו ישמדו זה את זה. המרחב הזה נועד לחיים, לשיגשוג ולרווחה. הוא גדול דיו כדי להכיל גם אתכם וגם אותנו. הוא יקר דיו כדי לשלב גם אתכם וגם אותנו. יש בו כל הדרוש לכיבוד זכויותיכם שלכם וזכויותינו אנו.

ייתכן כי עוד יוצבו גרדומים, ייתכן שעוד יפלו קרב-נות-שווא. אבל, דעו: תלייני היהודים הם גם תלייניכם אתם. המשתמש בגרדום נגד זרים, משתמש בו גם נגד בני עמו שלו.

אם מותר לי להפתח בקשה אל עצמנו פנימה: תהיה תגובתנו על מעשי הברבריות בבגדד לא נקמה באותו קנה-מידה, כי אם הכרזה חגיגית שבישראל לא יקום לעולם תליין; ושבמדינת היהודים לא יהיה לעולם חוק המתיר עונש מוות. זוהי תגובתנו.

בתי-הכנסת ובתי-הספר, בלבז מועלים בתיהם באש. בתוניסיה הם מוכים בחוצות. באלג'יריה נעשו טרף לפר-עות, ובמארוקו מנודים הם מכל מגע. משאלו תחתית זו עולה ובוקעת אלינו זעקתם, זעקת אחינו החיים בפחד, עוני ומצוקה, תחת לחץ מגפי רומסיהם הערביים, הנוק-מים בהם נקמת קיומו בארצנו החפשית ועמידתנו הגאה. ליהודים אלה אנו תבים חובות רבים, ועלינו לעשות הכל להצלתם והבאתם לחוף מבטחים, לפני שיעלה הכורת על ראשם וישמשו כעולה על מזבח קיומו בארץ-ישראל.

חברי הכנסת. העולם הנאור, החפשי, העולם אשר רבים בתוכו עדיין מאמינים בו, בישורו ובצדקת משפטו, שחוקיו ממששים, לצערנו, נר דרגלנו, משלים בשתיקה אילמת עם כל המתרחש ועם כל הפשעים הנוראים שה-יהודים הם קרבנותיהם. האדישות שגילה העולם ה"חפשי" כלפי הפשע שביצע הצורך הנאצי, ימח שמו, נגד היהו-דים בתקופת השואה, בתקופה המחרידה ביותר בתולדות עמו — אותה אדישות מגלה הוא גם כיום. אמנם המצב השתנה ובעזרת השם אחרת היא עמידתנו כיום, כעם חפשי במולדתו, אבל האדישות של רגזיים נשארה כתמיד: דם יהודים הפקר. העולם הזה, האוטים אנוני משמוע את האמת הטראגית על מצבם של היהודים בארצות ערב, כורה און פתוחה משמוע כל השמצה נגד ישראל, על דכוי כביכול של ערביי השטחים המשוחררים. אצלנו רוצים הם לנבות עדות על יחסו לערביי השטחים, בעוד שלשליטי ערב יש להם האמון המלא על יחסם ליהודים. שליטי ערב חפשיים לעשות בארצותיהם נגד היהודים ככל העולה על לבם. כמה צביעות ושקר בגישה זו.

כל זה מוכיח שעם ישראל לבדד ישכון, שאין לנו לסמוך על חסד לאומים, כי "חסד לאומים — טטאת". כל החכרות הנמצלות על שמירת זכויות האדם הן מרוקנות מתוכנו. אר-תאנטי, נושא חותם זכויות האדם, אינו רואה ואינו שומע, האפיפוד משתומם, והמתוקנים שבעמים והמדינות מוחים — ותו לא.

ובכל זאת אל לנו להרפות. עלינו לעורר את דעת הקהל, לפרסם "ספר שחור", בליווי תמונות הווועות שיתאר את שפלותם המוסרית של רודני המשטרים באר-צות ערב כלפי המיעוט היהודי ואת סכנת קיומם הפיסי של היהודים בארצות אלה. עלינו להסביר כי הדרך היחידה להצלת חיי יהודי ארצות ערב היא חילוצם המי-די ממדינות אלה ומתן אפשרות הגירתם לכל מדינה אחרת שיבחרו בה, ולאו דווקא מדינת ישראל. עלינו מוטלת החובה, ורק עלינו.

ואסיים בפסק מפרשת השבוע, פרשת יציאת מצרים: "ויאמר משה אל העם: אל תיראו. התייצבו וראו את ישועת ה', אשר יעשה לכם היום. כי אשר ראתם את מצרים היום, לא תוסיפו לראותם עד עולם."

היו"ר ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן, להודיע בשם סיעת העולם הזה — כוח חדש.

שלום כהן (העולם הזה — כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מה שקרה לפני שנה בבגדד ובבצרה הוא חרפה לאנושות, וכתם הדם הזה לא במהרה ייגקה.

שרידיה של הקילה מפוארת — בה נולדתי אני ואשר ברוחה גדלתי וחונכתי — מחזקים גם היום כבני ערובה בידי התליינים של אשתקד.

— הודעת ראש הממשלה על מצוקת יהודי ערב (הודעות הסייעות) (ברקת, ש. תמיד, סנה) —

הי"ד ר. ברקת:

רשות להודעה לחברי הכנסת שמואל תמיד, ואחריו לחברי הכנסת סנה.

שמואל תמיד (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. זה שנים שיהודים רבים מעוניים ומוצאים להורג, ללא דין, ובדרכים פראיות, על-ידי המשטר העיראקי הנאצינול-סוציאליסטי; משטר זה, כמוהו כמו המשטרים הנאצינול-סוציאליסטיים במצרים ובסוריה, מוסיף לכלוא ולענות רבבות יהודים אחרים.

הכנסת הביעה כמה פעמים את הזעזוע שפקד את ישראל נוכח הפשעים הללו, ומעל במה זו הושמעו אזהרות ואתראות לרוב. אם אין אנו מתכוונים להפוך את הכנסים המיוחדים הללו לשיגרה של הספדים אין-סופיים ופניות-סרק למצפון העולם ולמוסר האו"ם, שאינם בנמצא — על ישראל לנקוט צעדים ממשיים:

א. על הכנסת לקבוע בחוק, כי הפשעים הללו כלפי יהודים משום שיהודים הם, דינם, מבחינת החוק הפלילי הישראלי, כאילו בוצעו בתחום הטריטוריה הישראלית.

ב. ישראל חייבת להצהיר ברורות ובאופן המוסמך ביותר, כי היא תעשה דין בפושעים הללו באשר הם.

ג. על ישראל לקיים את התחייבויותיה אלה ול-המחיש אותן בדרכים שגרתיות ובלתי-שגרתיות.

היום שמענו שוב ושוב — גם מפי ראש הממשלה — כי דם אחינו לא יהא הפקר. אנו אומרים את הדבר זה שנים, אך בינתיים דמם הפקר; כן, הם מופקדים לחלוטין.

אדוני היושב-ראש, מאז ראשית הישוב העברי ומאז כמה מדינת ישראל, ברור לנו מאוד, שיהודי התפוצה חייבים בעזרה לישראל. ואכן, יהודים בגלות הוכיחו ומוכיחים זאת בעליל. אך המשמעות המקורית של היהדות והציונות גם יחד מחייבת הדידות גם בנושא זה, כלומר, גם הקדבה של מדינת ישראל למען יהודים בתפוצה, מה גם שהיהודים בארצות הערביות הם בבחי' גת-בני-ערובה שלנו, שהיו לקרבן בניגונ, במישרין. ישראל טרם הוכיחה זאת.

יהודים בעיראק, במצרים ובסוריה הסמוכות מאוד אל מדינת ישראל הריבונית, אינם בני איבו האומללים בביאפרה הרחוקה, אך עובדה זו צריכה להיות מוכחת בפועל ובדרכים היחידות, בהן ניתן לשכנע משטרים נאצינול-סוציאליסטיים.

אדוני היושב-ראש, גברתי ראש הממשלה, בספרות השואה קראתי עובדה אחת שזיעזעה אותי אולי יותר מכל ספרות השואה. באחת מעיירות פולין, כאשר הקיפו הנאצים את העיירה, התכנסו מאות יהודים בבית-הכנסת, פתחו את ארון-הקודש וקיללו את יהדות העו-לם שלא פעלה למענם ברגע האיום שבא עליהם. אז לא היתה מדינת ישראל ריבונית. אז לא היה צה"ל.

הוויכוח ההיסטורי על מה שנעשה ולא נעשה אז איננו בורג'נה עניין לדיון. אבל כיום קיימת ישראל הריבונית, כיום קיים צה"ל וכיום יש לישראל ממשלה. ישראל חייבת לפרוש את חסותה הממשית על היהודים באר-צות הערביות; היא יכולה לעשות כן, וללא דיווח נוסף. לא ייסלח לנו אם לא נעשה כן.

הי"ד ר. ברקת:

רשות הדיבור לחברי הכנסת סנה, להודעה בשם סיעת מק"י.

משה סנה (מק"י):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הגני מצטרף להבעת המחאה על רדיפת יהודי ארצות ערב בכלל ויהודי עיראק בפרט, להבעת רגשי אהווה ועידוד לאחינו המעונים האלה, להבעת התקווה כי יחזקו ויאמצו, כי יעמדו באמונה ובגבורה עד יעבור ועם.

חברי הכנסת, היחס למיעוט לאומי, דתי, גועי, הוא אבן בוחן לטיבו של כל משטר. בימים כתקנם כן, בימי מלחמה — מכל שכן, עת המיעוט הלאומי שסוע בין חובת הנאמנות האזרחית למדינה לבין הויקה הל-אומית לעם שבצד השני של החזית. במבחן זה, גם במבחן זה, נתגלו המשטרים הערביים כמקולקלים בע-ריצים. לכן, כה נלגע הוא הנסיון להדביק להם תג של קידמה ושיחזור. לכן, כל המפליג בשבחם — במומו פוסל.

מצד אחד, מחזיקים שליטי ערב את היהודים כבני-ערובה, כנושאים באחריות מלאה וישירה למדינת ישראל. מצד שני, הם שוללים את עצמם קיומו של קשר כלשהו בין היהודים בתפוצות לבין מדינת ישראל. אכן, שקד ורשע נשקו.

על הקהילות היהודיות בארצות ערב, קהילות מפו-ארות שרשמו דפי זהב בתולדות היצירה הרוחנית של העם היהודי, במתן מופת של שיתוף יהודי-ערבי פורה — גורו משטרים אלה חיים של אימה ופחד, של השפלה והחשדה, של דכאון וגיוון.

חובת האו"ם היתה לתבוע את עלבונם של יהודים נרדפים חסרי-ישע אלה, להצילם מיוון מצוקתם. לכן כה חמור הוא הכשלון המוסרי של האו"ם, אשר סירב להטיל על ועדה, שמונתה לחקר מצבם של הערבים בשטחי השלטון הישראלי, גם את חקר מצבם של היהודים בשטחי השלטון הערבי. אנחנו לא נוכל לציית לדרכה זו של הגהלת האו"ם.

ואנחנו? יש מעשה גמול אחד שהוא נאה לנו, שהוא יאה לנו, והוא: עוד יותר לשפר את מצבם של האזרחים הערביים בישראל, לדאוג ליתר שוויון, ליתר צדק, ליתר שיתוף ואחווה. כך נגמול אנחנו.

ונוסיף לחתור לשלום-אמת; וכאשר בין מדינת ישראל למדינות ערב יועמדו עמדי הגבול של שלום, של שכנות טובה — יהיו אלה עמודי קלון לתלייני בגדד ושכמותם.

– הודעת ראש הממשלה על מצוקת יהודי ערב (סיכום) (ברקת, ברעם); הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת (צימרמן, ישעיהו-שרעבי); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הארכת גיל שירות מילואים) (צימרמן, צדוק) –

2. סיכום

סוריה, מצרים וארצות ערב אחרות, מוכיח את צדק דרישתה של ישראל, כי אירגון האומות המאוחדות יחקור במצבם של היהודים הנרדפים במדינות ערב.

הכנסת קובעת, כי יש ממשלות ומדינות שהתעלמו ממצוקת היהודים במדינות ערב ומתייחסות באדישות לסבלותיהם. לעומת זאת, מציינת הכנסת בהוקרה את פעלן של מדינות נאורות למען יהודי מדינות ערב, ואת נכונותן לקבלם ולתת לנרדפים מקלט.

מדינת ישראל תוסיף לעשות כל מאמץ להצלת אחינו במדינות ערב והבאתם לחוף מבטחים.

אדוני היושב-ראש, אם תתקבל הצעת החלטה זו על-ידי הכנסת, אני מבקש מכבודו להעביר החלטה זו לידיעת כל הפרלמנטים בעולם וכל אותם מוסדות בין-לאומיים שבכוונם לסייע ליצירת דעת-קהל נאורה סביב בה החלטה זו.

היו"ר ר. ברקת:

ניגש להצבעה על הצעת הסיכום, שהגיש חבר-הכנסת ברעם בשם שתיים-עשרה סיעות.

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהגיש חבר-הכנסת

– רוב

נגד

הצעת הסיכום שהגיש חבר-הכנסת מ. ברעם בשם שתיים-עשרה סיעות נתקבלה.

היו"ר ר. ברקת:

אני מכריז על הפסקה של רבע שעה.

(הישיבה הופסקה בשעה 17.36 וחודשה בשעה 18.00)

ג. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

להטיל על ועדת הכנסת לקבוע לאיזו ועדה מועדותיה תועבר הצעת החוק לתיקון פקודת הסמכויות בעניין היבוא, היצוא והמכס (הגנה) (מס' 3), תש"ל-1970.

ועדת הכנסת בישיבתה מהיום החליטה שהצעת החוק הנ"ל תועבר לוועדת הכספים.

היו"ר צ. צימרמן:

הכנסת רושמת לפניה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

היו"ר ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ברעם, שיביא הצעת סיכום להודעת ראש הממשלה.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם הסיעות: המערך (עבודה-מפ"ם), גח"ל, מפד"ל אגודת ישראל, המפלגה הליברלית העצמאית, הרשימה הממלכתית, קידמה ופיתוח, פועלי אגודת ישראל, שיתוף ואחווה, העולם הזה-כוח חדש, המרכז החפשי ומק"י, אני מתכבד להציע את הצעת הסיכום הבאה להודעת ראש הממשלה על מצוקת יהודי ערב – שנה תלויית תשעת הרוגי המלכות בעיראק:

במלאת שנה להעלאתם לגרדום של אחינו, תשעת הרוגי המלכות בבגדד בינואר 1969, ולזכר שני הרוגי המלכות שהוצאו להורג על-ידי משטר הרשע בעיראק באוגוסט 1969, מתייחדת הכנסת עם זיכרם ושולחת תנחומים למשפחות השכולות ביגונן.

(א) במהלך השנה שחלפה לא נחו תלייניה של בגדד והוסיפו לקפד חייהם של יהודים בגלוי ובמסתור על לא עוול בכפם – רק משום שיהודים הם. נוכח מעשים ברבריים אלה הביעה הכנסת את חרדתה העמוקה לחייהם של היהודים בעיראק. האחראים לפשעים נגד האנושות יתנו את הדין.

(ב) הכנסת קובעת כי הדרך היחידה להצלת היי-הודים הנרדפים בארצות ערב ושימת קץ לסבלם ומכאובם היא על-ידי פיגוים מארצות אלו ככל המוקדם.

(ג) מצבן המסוכן של קהילות יהודי עיראק,

היו"ר צ. צימרמן:

אני מודש את ישיבת הכנסת. רשות הדיבור להודעה – ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה:

ביום י"ב בשבט תש"ל, 19 בינואר 1970, החליטה הכנסת, בהתאם לסעיף 91(א) של תקנון הכנסת,

ד. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הארכת גיל שירות

מילואים), תש"ל-1970 (*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוץ והבטחון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם ועדת החוץ והבטחון אני מביא לקריאה שנייה ושלישית את החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הארכת גיל שירות מילואים), תש"ל-1970.

ההצעה היא, שתוקף התקנות האלה יוארך עד 31

היו"ר צ. צימרמן:

חברי הכנסת, געבור לסעיף ח' של סדר-היום: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הארכת גיל שירות מילואים), תש"ל-1970, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוץ והבטחון, חבר-הכנסת צדוק.

(* "דברי הכנסת", חוב' ה', עמ' 248; נספחות.

חובות י, ישיבה כ"ט

— חוק להארכת, תוקף של תקנות-שעת-חירום (הארכת גיל שירות מילואים) (צדוק, צימרמן);
— חוק העיטורים בצבא הגנה לישראל (צימרמן, צדוק) —

הי"ר צ. צימרמן:

חבר-הכנסת אבנרי מוותר על הנמקת ההסתייגות.
ועבור להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 1
לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 2 נתקבל.

הי"ר צ. צימרמן:

נעבור עכשיו להצבעה על החוק בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום
(הארכת גיל שירות מילואים), תש"ל-1970,
נתקבל.

בדצמבר 1970. לפי חוק שירות בטחון, גילאי 45 עד
גיל 49 משותפים בדרך כלל בהג"א, פרט לקצינים ולבעלי
מקצועות נדרשים, הממשיכים לשרת ביחידותיהם. דין
זה חל עכשיו, כפי שאמרת, על תמישה שנתונים:
מבני 45 עד בני 49 ועד בכלל. מעתה יחול הדין הזה על
תמישה שנתונים נוספים: מגיל 50 עד גיל 54 ועד
בכלל. התוצאה תהיה, קודם כל, תיגבור של הג"א,
ושנית — הזרמת קצינים ובעלי מקצועות נדרשים
בגילים שבין 50 ו-54 לשירות המילואים.

אנו מציעים להאריך את התקנות, כמות שהן,
בתיקון טכני אחד. בתקנות, כפי שהותקנו על-ידי שר
הבטחון, נאמר שדינם של בני הגילים 50 עד 54 הוא
כדין בני 45. אנחנו חשבנו שלמען הדיק והבהירות
צריך לומר שדין בני הגילים 50 עד 54 יהיה כדין בני
הגילים 45 עד 49. זהו תיקון טכני גרידא ואנו, כאמור,
מציעים להאריך את תוקף התקנות עד סוף שנת 1970.
הסתייגות לחבר-הכנסת אבנרי, לגבי משך תקופת
ההארכה.

ה. חוק העיטורים בצבא הגנה לישראל, תש"ל-1970 (* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הי"ר צ. צימרמן:

כעת נעבור לסעיף ט' של סדר-היום: חוק העי-
טורים בצבא הגנה לישראל, תש"ל-1970, קריאה שנייה
ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוק
והבטחון.

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוק והבטחון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם ועדת החוק
והבטחון אני מביא לקריאה שנייה ושלישית את חוק
העיטורים בצבא הגנה לישראל, תש"ל-1970.

אין זו הפעם הראשונה שהכנסת עוסקת בסוגיה
זו. עוד בשנת 1954 הובאה הצעת חוק על עיטורים
בצבא הגנה לישראל, והיא עברה קריאה ראשונה. היא
עברה את העיבוד בוועדה, והונחה על שולחן הכנסת
בשנת 1955 לקריאה שלישית, אבל לא הגיעה לקריאה
סופית ולא הפכה להיות חוק, ועד הכנסת השביעית לא
חזרה הכנסת לנושא זה.

הצורך בחקיקת חוק זה קיים מזמן, והוא מורגש
במיוחד מאז מלחמת ששת הימים, כדי לתת ביטוי
הולם להוקרת העם על מעשי גבורה של חיילינו בימי
מלחמת ששת הימים ובמלחמה המתנהלת נגדנו מאז
ללא הפוגה. החוק הזה בו לתת ביטוי להענקת
עיטורים בצב"ל, כדי לתת ביטוי מוחשי לאותה הוקרה,
ובדי שמעשי הגבורה של חיילינו יהיו מופת לחבריהם
ולנוער.

לפי החוק המוצע יהיו בצב"ל שלושה עיטורים:
עיטור הגבורה — הניתן בשל מעשה גבורה עילאית
שנעשה בעת לחימה מול פני האויב תוך חירוף-נפש;
עיטור העוז — הניתן בשל מעשה גבורה שנעשה במילוי
תפקיד קרבי תוך חירוף-נפש; ועיטור המופת — הניתן
בשל מעשה שנעשה באומץ-לב והוא ראוי לשמש מופת.
שלושת העיטורים מוענקים בשל מעשה גבורה, מעשה

אומץ, חד-פעמי. מלבד זאת בא חוק זה להסדיר את
הענקת אותות המערכה, על השתתפות במערכה,
במלחמה או בקרב.

נתגנו את דעתנו על השאלה אם יש להרחיב את
מסגרת החוק הזה כדי לכלול בו לא רק חיילים, אלא
גם אחרים, אזרחים שעשו מעשי גבורה שעליה הם
ראויים לעיטור. באנו לכלל מסקנה שיש להשאיר את
החוק הזה במסגרתו המוצעת, שהחוק הזה יהיה כשמו,
כלומר, חוק העיטורים בצבא הגנה לישראל. לדעתנו,
יש לייחד את החוק לצבא הגנה לישראל. המבחנים
להענקת עיטורים לפי החוק הזה הם מבחנים צבאיים
מובהקים. הסמכות להעניק את העיטורים האלה ניתנת
לרמטכ"ל ולשר הבטחון, הפועלים על-פי המלצות המג"י
עות אליהם בניצירות הפיקוד של צה"ל. אין המבחנים
האלה והמסגרת הזאת הולמים את מי שאינם חיילים.
יחד עם זאת כללנו במסגרת החוק הזה את משמר
הגבול, כשהוא פועל לפי הוראות הצבא או בשיתוף עם
הצבא או תוך תיאום עם הצבא.

כן אפשר יהיה להעניק עיטור לפי החוק הזה
לאזרח שנקלע לפעילות קרבית, ונוטל חלק פעיל בפעו-
לה של צה"ל; דבר זה אפשרי מפני שהצבא הוגה
לחייל אזרח כזה, ואפשר לפי הנוהג שהקובל בצב"ל
לחייל אותו גם חיול למפרע. אזרח כזה, אם יעשה
מעשה הראוי לעיטור לפי חוק זה, יהיה כשיר לקבל
את העיטור.

אשר לעיטורים בשל מעשי גבורה של אזרחים
מחוץ למסגרת הצבא, אנו סבורים שזהו נושא שיש
להסדירו על-פי חוק, והוא טעון הסדר בחוק, אבל יש
להסדירו בחוק נפרד. יש צורך בחוק כזה. את חוק
העיטורים בצב"ל יש להשלים בחוק עיטורים או חוק
אותות הצטיינות על מעשי גבורה של אזרחים. אבל
המבחנים להענקת אותות הצטיינות כאלה הם אחרים;

הכוונה לפגוע בבטחון המדינה היא בדרך כלל אחד מיסודות העבירה.

בסעיף 14 קבענו איסור מוחלט על כל אדם להשיג תמונה בעיטור לפירסומת מסחרית. בסעיף זה סטינו מהצעת הממשלה, שכללה אפשרות של מתן רישיון לשימוש כזה. אמרנו: יהיה צורך ברשיון לשם ייצור עיטורים ולשם מסחר בהם, כי מישהו צריך לייצר אותם ומישהו צריך למכור אותם. אבל לא ייתכן שיהיה שימוש בעיטורים לפירסומת מסחרית, אפילו ברשיון. אסרנו שימוש זה איסור מוחלט.

בסעיף 19 הרחבנו את מסגרתו של החוק, כדי לכלול בו - כפי שכבר אמרתי בפתח דברי - את משמר הגבול של משטרת ישראל, כשהוא פועל בהוראת הצבא, בשיתוף עם הצבא ותוך כדי תיאום עם הצבא.

אלה הם השינויים העיקריים לעומת הצעת החוק שהביאה הממשלה.

לחוק זה כמה הסתייגויות. אבקש לאפשר למס-תייגים לנמק הסתייגויותיהם.

היו"ר צ. צימדמן:

הכנסת תעבור לשמיעת הסתייגויות. נשמע את כל הסתייגויות, ונצביע לאחר דברי התשובה להסתייגויות. רשות הדיבור לחברי הכנסת מילמן להנמקת הסתייגותו.

דב מילמן (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת הוועדה היא לתת לעיטורים שמות פונקציונליים - השמות המפורטים בסעיף 2. ואילו הסתייגותי באה להציע שניתן לעיטורים אלה שמות היסטוריים של גיבורי ישראל בעבר, כגון דוד המלך, יהודה המכבי וברי-יובבא; גיבורים המקובלים כאלפיים שנה ויותר על העם כולו; גיבורים שהם גיבורים היסטוריים הארוכים של עם ישראל.

אין זה סוד שכבר לפני המשיגה שנה לערך עבר חוק העיטורים בכנסת בקריאה שנייה, אך משום-מה לא אושר; וכבר אז - רצוני להזכיר לחברי הכנסת הנכבדים - ניתנו רוב הקולות לשמות היסטוריים דווקא, למעט שם אחד. אז נעשתה פשרה. ואני הייתי מתנגד בכל לבי לפשרה בעניין זה דווקא. מתוך שלושת השמות שהוצעו אז היה אחד פונקציונלי ושניים היסטוריים. אני סבור שבעניין זה אין מקום לפשרות, וצריך לקבל החלטה לכאן או לכאן. צריכה להיות אחידות; או שמקבלים שלושה שמות פונקציונליים, או שלושת השמות יהיו שמות היסטוריים.

העם בישראל מלא תודה והוקרה לדור אשר לתם במלחמת ששת הימים. רצוננו להעטיר על הגיבורים עיטורים ולהביע להם את תודתנו והוקרתנו. אולם בלי לפגוע במאומה בגבורתם, יש להודות כי גבורת ישראל לא התחילה במלחמת יוני 1967, ואף לא במיבצע קדש, ואף לא במלחמת העצמאות בשנת 1948. לגבורת ישראל יש היסטוריה של אלפי שנים; מאז ימי שמשון הגיבור ועד ימינו אלה שזורה גבורת ישראל כחוט-השני בתולדות עמנו. וצריך שתהא רציפות היסטורית בגבורה; צריך שתהא המשכיות. על כל ישר לתת לכל אלה ביטוי. והי-ביטוי היחיד, שגורא לי כראוי, ואשר אני מציע אותו בהסתייגותי הוא - מתן שמות של גדולי הגיבורים של עם ישראל בעבר הרחוק לעיטורים המוצעים עתה.

הרשות שבידה תהיה הסמכות להעניק אותם לא תהיה רשות צבאית, אלא רשות אזרחית; ולכן מן הראוי שנושא זה יוסדר בחוק נפרד.

הוועדה הטילה עלי להביע בקשה, משאלה, באוני הממשלה, שתכין בהקדם הצעת חוק כזאת ותגיש אותה לכנסת, כדי שאפשר יהיה לתת ביטוי מוחשי להוקרת המדינה על מעשי גבורה ומופת של אזרחים שאינם חיילים. ואני רוצה להוסיף שאם תתממה הממשלה, יש להניח שיימצאו כמה מחברי הכנסת שיהיו מוכנים לטול יזמה ולהציע הצעת חוק כזאת לכנסת.

אני רוצה לעבור עכשיו לציין כמה שינויים שהכנסנו בהצעת חוק זו לעומת הצעת הממשלה. לפני כן אני רוצה לבקש לתקן שתי טעויות סופר. האחת היא בסעיף 13(2)(ה): במקום "בפסקי-הדין" צריך להיות "בפסקי-הדין"; ובסעיף 15(א)(1), במקום "פקודת" צריך להיות "פקודות".

אשר לשינויים, הרי העיקריים שבהם הם אלה: בסעיף 3 להצעת החוק שלפנינו הוספנו שעיתור הגבורה, שהסמכות להעניק אותו היא ביד שר הבטחון, יוענק על-ידי שר הבטחון בהמלצת הרמטכ"ל; כלומר, הוספנו את הצורך בהמלצת הרמטכ"ל להפעלת סמכותו של שר הבטחון להעניק את עיטור הגבורה.

הכנסנו שינוי בסעיף 6 הדין במסירת עיטורים למש-מורת לשאר-יבשרו של חייל שנפטר. בהצעת החוק נאמר שהעיטור יימסר למשמורת לאלמנה, אלמן, בן-בת, אם, אב, אח, אחות, לפי הסדר; כלומר, לפי הסדר הזה ניתנה עדיפות לקרובים ממיין זכר. אנחנו שינונו את הסדר הזה וקבענו כך: אלמנה או אלמן, אחרי זה בנים ובנות בקבוצה אחת, כאשר העיטור נמסר למש-מורת לקשיש שביניהם, בין שהוא בן ובין שהוא בת; לגבי החורים - הקדמו את החוק הזה לצה"ל, ואחיות - חזרנו לסידור שקבענו קודם לגבי בנים ובנות, ואמרנו שהאחים והאחיות הם קבוצה אחת, והעיטור נמסר למשמורת לקשיש שבהם.

בסעיף 7 הדין באותות מערכה הכנסנו שני שינויים. ראשית, בהצעת הממשלה הוצע הסדר להענקת אותות מערכה, הן לחיילים הן לאזרחים. נשארנו נאמנים לגרי-שנתו היסודית, ויש ליהד את החוק הזה לצה"ל, והסדרנו בחוק זה את עניין אותות המערכה לחיילים בלבד. עניין אותות מערכה לאזרחים הוא עניין שצריך להיות מוסדר באותו החוק האחר שדיברתי עליו קודם. שנית, קבענו שקביעת אות המערכה והגדרת הזכאים לקבלו ייעשו על-ידי שר הבטחון, באישור הממשלה, כלומר, הוספנו את הצורך באישור הממשלה להפעלת סמכותו של שר הבטחון לקבוע אות מערכה ולהגדיר את הזכאים לקבלו.

אני עובר לסעיף 13, הקובע שבמקרים מסויימים יהיה אסור לו לאדם שקיבל עיטור לענוד אותו. המק-רים הם שניים. המקרה האחד הוא: אדם המרצה עונש מאסר או עונש מחובש, כלומר, אסור יהיה לענוד את העיטור בזמן שהוא ממש נתון במאסר או במחבוש. המקרה השני הוא: אדם שהורשע בשל עבירה חמורה. בהצעת הממשלה היה קטלוג של העבירות האלה, שמי שהורשע באחת מהן אסור לו לענוד את העיטור. צימד-צמנו במידה ניכרת את רשימת העבירות האלה, והעמדנו אותן על העבירות הבטחוניות החמורות ביותר, שבהן

העם הזה, החוזר למולדתו אחרי גלות ארוכה שגם פתה עליו בכוח הרוע, אחרי שישבנו בארץ הזאת כמדינה עצמאית למעלה מ-1,200 שנה — צריך לציין בכל הדימונים, כי הגנו בבחינת בני העמים אל גבולם, ועלינו להדגיש ולהפגין את הקשר שלנו עם הארץ הזאת דווקא בימי העלייה הגדולה, דבר זה נתון גם לעם החוזר למולדתו.

לכן אני מציע בסעיף 2:

במקום המוצע בפסקה (1) יבוא: "עיטור המלך דוד"; דוד המלך — גיבור החיל, הלוחם האמיץ, כובש ירושלים עיר הבירה ונעים זמירות ישראל.

במקום המוצע בפסקה (2) יבוא: "עיטור יהודה המכבי"; יהודה המכבי, המפקד המחונן, גיבור החיל, המסמל את מלחמת המעטים נגד הרבים, אדם אשר אמר: "טוב לנו למות במלחמה מראות בגפול עמנו ומקדשנו".

במקום המוצע בפסקה (3) יבוא: "עיטור בר-כוכבא"; בר-כוכבא — מרגן המרד הגדול ומפקדו; גיבור עשוי לבלי חת. סמל הגבורה בישראל, אשר משום-מה הסתירו את פעלו במשך דורות.

אינני מציע את השם "המכבים" כי למכבים היו גילגולים שונים, וייתכן שהיו חילוקי-דעות ביחס לשם זה יותר מאשר ביחס לשם היסטורי אחר, שמקובל על העם כולו במשך שנים רבות.

כן אינני מציע את השם: "לוחמי הגיטאות". עם כל הכבוד וההערכה שאנו רותשים למערכה עטורת ההוד של לוחמי הגיטאות, הדי היו גם גופים אחרים, שבאותה תקופה ניהלו מערכה ומלחמה קדושה, גם שם וגם פה בארץ, ואנו יודעים שבעניין זה אני עולים על "שדה מוקשים" של חילוקי-דעות. הייתי רוצה, לפחות בזה, שההצעות שתקבלנה פה אחד. הייתי רוצה שנקבל את השמות שאין לגביהם חילוקי-דעות בעם כולו במשך תקופה ארוכה. לכן אני מציע בהצעתי שמות היסטוריים מן העבר הרחוק.

זוהי הסתייגותי, אדוני הושב-ראש.

היו"ר צ. צימורמן:

באותו סעיף — הסתייגות לחבר-הכנסת רפאל. חבר-הכנסת רפאל איננו באולם, ואין חבר אחר מסיעתו הרוצה לנמק הסתייגותו.

רשות היבור לחבר-הכנסת סנה, להנמקת הסתייגותו.

משה סנה (מק"י):

כבוד הושב-ראש, כנסת נכבדה. נימקתי את הסתייגותי לגבי השמות ההיסטוריים של העיטורים כאשר נערכה הקריאה הראשונה של הצעת החוק. לכן אינני חוזר על הנמקתי, אלא בקיצור נמרץ. אני חושב שנקפח את עצמנו אם נסתפק בשמות המוצעים על-ידי הרוב בוועדה. וזאת משום שאנו עם היסטורי, ויש לנו, הייתי אומר, שפע של מופתים היסטוריים; ויש מבחר גדול למתן שמות היסטוריים לעיטורי הגבורה והעוז. האם מרוב מבחר נוותר על שמות היסטוריים אלה, ולא נבליט את הריצימות ההיסטורית של גבורת חיילי צה"ל בדורנו עם הגבורה היהודית בדורות הקודמים? מדוע?

לא ידעתי שהייתה הצעות מקבילות. אבל הגני רואה שאנשים מתאפים ויצוניים של הבית מיוחדים

דה, לא היינו מגיעים לעמק השווה. אינני חולק גם על השמות המוצעים על-ידי חברי כנסת אחרים. אלה שאני מציע נראים לי יותר מאחרים, מפני שקם מסמלים את מלחמת העם היהודי במלכויות הרשע: מלכות יוון, מלכות רומא, מלכות היטלר. ובה אין אני מקטיף, חבר-הכנסת מילמן, את חלקם של לוחמי מים אחרים בהיסטוריה החדשה, אך לגבורת לוחמי הגיטו אין אח ודוגמה. אני משוכנע שהיתה במאבק שלהם איוו יניקה מגבורת מצדה, וממצדה ועד גיטו וארשה מתוח קו מחבר. ממעיינות אלה ינקו גם הלוחמים במלחמת העצמאות ועד עצם היום הזה.

אך כאמור, איני עומד דווקא על שלוש ההצעות שהצעתי, אולם בהחלט עומד אני על כך שיהיה זה משגה, אם לא ניתן לעיטורים שמות היסטוריים.

אני מצטער שלא נתנה הוועדה את דעתה אף על ההיסטוריה הקצרה של הצעת חוק זו. בשנות החמישים הוגשה הצעת חוק דומה, ובאמצע הקריאה השנייה היא הוחזרה על-ידי הממשלה, בוטלה, מפני שהיה ריב עם שר הבטחון דאז על בחירת שמות העיטורים.

(חבר-הכנסת ח. י. צדוק קורא קרי"א את ב"ני ים)

בהיסטוריה לא מוכרחים לספר את כל הפרטים. עובדה היא, כי זה החוזר. קפריזה כזאת היום אינה עומדת עוד בעינה, ואנו בני-חורין לעשות זאת. לדעתי, יהיה זה חשוב אם אחד העיטורים יינתן על שם לוחמי הגיטאות, אך הייתי מתפשר גם עם הצעה אחרת. יושב-ראש הוועדה לא שיכנעני, ואני מצטער שלא הוזמנתי לוועדה כדי להסביר את הגימוקים. אין זה עניין מפלגתי.

חיים יוסף צדוק (המערך, עבודה-מפ"ם):
על כך לא דיברתי.

משה סנה (מק"י):

אין זה עניין מפלגתי. אפשר היה להסביר, לשכנע ולהשתכנע. איש מאתנו אינו שייך אף לאחת מן "המפ"ג לנות" של גיבורי ההיסטוריה שלנו: אחד למפלגת דוד המלך, אחד למפלגת יהודה המכבי, אחד למפלגת בר-כוכבא, ואחד למפלגת לוחמי הגיטאות. כל זה משותף לעם כולו. גם השיקולים יכלו להיות משותפים, לכאן או לכאן, ובטוחני שהיה ביכולתנו לשכנע את הוועדה.

אך אם לא נעשה הדבר בוועדה, הדי זה ניתן להיעשות גם עכשיו, וזאת לפי בחירת כל חבר כנסת. על כל פנים אני בעד מתן שמות היסטוריים. לא שמעתי עד כה נימוק משכנע נגד זה. אנו עם היסטורי במובהק. כבר אמרתי באחד הדיונים, שהיה זמן שלא היתה לנו גיאו-גרפיה, אך היסטוריה היתה לנו תמיד. לכן נדמה לי, כי הויתור על שמות היסטוריים לעיטורים עושה את העניין דל יותר, נוטל מן העיטורים את הפאתוס ההיסטורי. השמות המוצעים מבטאים אמנם את הפאתוס האקטואלי,

והרשני נא, אדוני היושב-ראש, להוסיף מלה על הדברים שנאמרו בנושא הקודם: בלב שלם אני מצטרף לעמדת הוועדה.

חוק זה הוגש על-ידי צה"ל, על-ידי שר הבטחון בשם צה"ל. הוא עובד בצה"ל, הוא ממתים לרוחו של צה"ל, ואין זה מקרה שצה"ל בחר בשרותים זדוק, לא שמות מפוארים ולא מצלצלים. אין כאן פאתוס והנוסח הוא בלתי-פתיטי לחלוטין, כי זוהי רוחו של צה"ל. אותו מיסחור של הגבורה אשר הוגבב לשירים מסויימים ולפיר-סומת מסויימת אינו תואם את רוחו של צה"ל. צה"ל אינו רוצה בלאותה רוח בומבסטית של תקופת סטאלין, אין צורך בכך, ולא מפני שאין זיקה להיסטוריה; יש זיקה להיסטוריה. מי שעבר בית-ספר במדינת ישראל יש לו זיקה להיסטוריה, וגם מי שלא עבר בית-ספר כזה. צה"ל אינו זקוק לשום אמצעים מלאכותיים.

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוץ והבטחון):
זו כבר תשובה בשם הוועדה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
חששתי שמא לא תענה מה שהייתי רוצה שתשיב.

היו"ר צ. צימרמן:
לסעיף 7 — הסתייגות לחבר-הכנסת בן-מאיר. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-מאיר, להנמקת הסתייגותו.

ישראל שלמה בן-מאיר (ממד"ל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בנוסח שהציעה הממשלה ושהובא לקריאה ראשונה נאמר: "אותות מעד-כה לציון השתתפות במלחמה, במערכה או בקרב, והזכאים לקבלתם, ייקבעו: לגבי חיילים — על-ידי שר הבטחון...". הרוב בוועדה מצא לנחוץ לתקן את הסעיף ולסטות מה-צעת הממשלה בנדון. אותה סטייה התבטאה בשני דברים: ראשית, באשר לבעיה הכוללת של קביעת האותות, ובנוסח שהובא על-ידי הוועדה נאמר: "אותות לציון השתתפות של חייל במלחמה, במערכה או בקרב (להלן — אות המערכה), והזכאים לקבלתם, ייקבעו על-ידי שר הבטחון, באישור הממשלה". ייתכן שבכל הנוגע לקביעת האותות לציון השתתפותו של חייל במלחמה, במערכה או בקרב, אפשר לדרוש גם את אישור הממשלה, בנוסף על קביעתו של שר הבטחון. אולי לא נתנה הממשלה את דעתה לעניין והציעה גם בנדון זה תהיה הקביעה רק על-ידי שר הבטחון. מאידך גיסא, לגבי הזכאים לקבל את האותות — לא רצוי להכניס את הממשלה למסגרת זו.

מה מחייב החוק? קובעים אות למערכה, ונקח לדוגמה את המלחמה האחרונה, מלחמת ששת הימים. עכשיו צריך לקבוע מיהו החייל שהשתתף בקרב. חייל היה בחופשה באותו זמן או במסגרת אחרת ולא השתתף במלחמה. אפשר גם להרחיב את המסגרת ולומר כי באותה מערכה השתתפו גם אנשים שאינם חיילים. מי צריך להחליט על כך? זוהי למעשה הכרעה של צה"ל. צה"ל צריך להחליט מי היו החיילים שהשתתפו בקרב. בעיה זו אינה צריכה לשמש נושא להכרעת הממשלה. כאשר אומרים שהדבר ייקבע על-ידי שר הבטחון, העניין ברור לכל, כי הכוונה היא למעשה למסגרת של צה"ל. העניין עובר דרך המפקד של המטה ועובר לדמטכ"ל, ושר הבטחון חונן מקבל את ההמלצות הסופיות של המטה והדמטכ"ל בנדון. למה לנו להכניס את הממשלה לעניין זה?

שהוא גדול, אין ספק, אך למה לשלול מן העיתורים את הפאתוס של האסוציאציה ההיסטורית? זאת איני מבין. הנני מודיע, כי איני מתעקש דווקא על אותם שמות שהצעת. נתתי אותם לפי טעמי, אבל אני מוכן להסכים גם לטעמם של חברים אחרים בכנסת, אולם השלילה הטוטאלית של שמות היסטוריים נראית לי שרירותית ולא שקולה. אשמח אם אשמע מפי היושב-ראש נימוקים משכנעים. עד כה לא שמעתי כאלה.

היו"ר צ. צימרמן:

לאותו סעיף הסתייגות לחבר-הכנסת הרדי. חבר-הכנסת הרדי מוותר על ההנמקה.

לסעיפים 3 ו-4 אין הסתייגויות. לסעיף 5 — הסתייגות לחבר-הכנסת שלום כהן. ינקמה חבר-הכנסת אבנרי. אני מציע לך, חבר-הכנסת אבנרי, לנמק את ההסתייגויות בסעיפים 5 ו-6 יחד, ואם רצונך בכך — גם את ההסתייגות לסעיף 8. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. שתי הצעותינו לסעיפים 5 ו-6 הן פשוטות ואינן טעונות הנמקה ממושכת. אנו מאמינים שראוי כל אדם שנפצע בשירות צה"ל לאות עצם פציעתו. דבר זה מקובל בצבאות רבים בעולם, אולי בכולם, אינו יודע, אך בוודאי בצבאות רבים, והמפורסם ביותר הוא אות "לב הארגמן" שבצבא ארצות-הברית, כאשר כל חייל שנפצע, בכל פעם שהוא נפצע, מקבלו.

תמהתי תמיד ואני תמה שבעתים היום, מדוע לא נתקבל הדבר האלמנטרי הזה אצלנו. נודמן לי בזמן מלחמת-ששת הימים, זמן ממושך בחברת פצועים. גבורתו של פצוע בבית-חולים עולה על גבורתו של אותו איש בעת פציעתו. המלחמה הזאת בחזית הלבנה, בחזית בית-החולים, המלחמה לחיים, הסבל והעמידה בסבל הם אחד הדברים המרכזיים בהווה של כל צבא. האם יש מקום לכך שאדם שנפצע בקרב ועבר את שלבי הגיהנום של בית-החולים וההבראה במשך שנה, לעתים שנתיים, לעתים שנים רבות, בהשתחררו מן הצבא חוזר לחיים האזרחיים, וכאילו כל הדבר נמוק ואינו? אני פוגש את האנשים, פגשתיים בבתי-חולים, והם מתהלכים ברחובות ככל אדם אחר. אין זכר למה שעבר עליהם, אלא אם כן הם נכים, ומעל לדרגה מסויימת, ואז וכתום לדרוש את אות הנכה, אלא שההבדל הוא בכך, שאות הנכה אינו מקובל כאות כבוד, ונכים מהססים לענודו. זהו אות המעיד על נכות, על מום, על ליקוי, בעוד שאני מדבר על אות פצוע, המעיד כי אכן נפצע האדם בהיותו בצבא, ולא חשוב אם נפצע תוך מעשה גבורה, או כתוצאה מכך שעלתה על המארב, בו הוא שכב, חוליית אנשי "פתח", ואלה זרקו רימוני-יד והאיש נפצע. אין כאן מעשה גבורה. זה מעשה יום ביומו ולילה בלילה, אך גם אם לא היה זה מעשה גבורה, היה עליו לשכב במשך חודשים בבית-חולים, וכלום אינו ראוי לציון בשל כך? האם אינו ראוי לענדו בהודמנויות החיגיות, ביום העצמאות למשל, את סמל הפצוע?

על אחת כמה וכמה אות לחללי צה"ל, שתקבלו משפחת ההורג. לא די בתעודה, צריך שיהיה אות, שאפשר יהיה לתלותו על הקיר בבית, כך שכל באי הבית יזכיר האות, כי פה היה בן שנפל בצבא. נדמה לי, כי זה כל-כך מובן מאליה, שאני תמה על עצמי, שעלי להסביר.

אני מציע בפשטות לתת לסמכות אורחית שיפוטית, לבית-המשפט, לקבל את העירעור. ברור לכל כי מטבע הדברים אלה יהיו מקרים מעטים ויצאי דופן. יש לפתוח את הפתח הזה למניעת מקרים של אי-צדק, ויהיו הנסיבות אשר יהיו.

היו"ר צ. צימרון:

לסעיפים 9 עד 21 אין הסתייגויות. רשות הדיבור, לדברי תשובה, ליושב-ראש ועדת החוק והבטחון.

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוק והבטחון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, להסתייגויות בעניין שמות העיטורים. אני רוצה לומר מיד שזאת פרופוזיציה מאוד מאוד מושכת ומפתה לקרוא לעיטורים שלנו בשמות של גיבורי ישראל. תולדותינו שזורות מעשי גבורה וגיבורים, ובין השמות הרבים אפשר דאי להרכיב רשימה של גיבורים שעליהם ייקראו העיטורים בצבא הגנה לישראל. בוועדה שקלנו את הדבר ובאנו לכלל מס-קנה, שאם נחליט לקרוא לעיטורים בצה"ל על שמות גיבורי ישראל נפתח בוויכוח שיהיה כרוך בהערכה של דמויות שונות בתולדות ישראל. כל אחד ממאה ועשרים חברי הכנסת יכול להציע רשימה שנראית לו, ויקשה מאוד להתווכח אתו; אבל יהיו חברי כנסת אחרים שיציעו רשימה אחרת. נצטרך להקדיש זמן רב לוויכוחים בשאלה מי מבין גיבורי ישראל הרבים הפזורים על פני תולדות ישראל הם שלושת הגיבורים שעל שמותיהם נקרא לעיטורים בצה"ל.

אני חושב ששלוש הצעות שלפנינו מספיקות כדי להדגים את מה שאני אומר. חבר-הכנסת רפאל מציע לקרוא את העיטור הראשון-במעלה על שמו של יהושע בן-נון; אבל איש משני המסתייגים האחרים אינו מצטרף להצעה לקרוא עיטור על שמו של יהושע בן-נון, לא הראשון-במעלה, לא השני-במעלה ולא השלישי-במעלה.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):
ויש נימוקים חזקים לכך.

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוק והבטחון):

אין אני מתווכח על עצם העניין אלא מצביע על הסבך שלתוכו אנחנו נכנסים.

המכבים צועדים בראש בהצעת חבר-הכנסת סנה, אבל הם מופיעים רק במקום השלישי אצל חבר-הכנסת רפאל. אני חושב שנפתח בדיון שאולי יכול להיות מעניין מאוד מבחינה היסטורית, אבל אותנו הוא יסבך בוויכוח מיותר לחלוטין.

אני רוצה להוסיף שטרחת במים האחרונים וניסיתי לבדוק מה המצב בארצות אחרות. מצאתי דבר שנראה לי מאלף. עיטורים על שמות אישים יש בשני סוגי מדינות, במונרכיות שבהן העיטורים נקראים על שמות מלכים, כמו "צלב ויקטוריה", "צלב ג'ורג'", "בבריטניה; ובמשטר רים סוטאליטריים שבהם השלטון הוא הקובע (ולפעמים משנה את דעתו) מיהו הגיבור הראוי שעל שמו ייקרא העיטור, כמו עיטור על שם לנין, עיטור על שם סובורוב או קוטווב. לא מצאתי שום דמובליקה דמוקרטית שבה נקראים עיטורים על שמות אישים גיבורים. לאמריקאים יש "Medal of Honor", "Distinguished Service" ו"Purple Heart". אין שום עיטור על שמו של גיבור.

מעניין שהמשלה, כאשר הציעה את החוק, דווקא לא ביקשה שהעניין יהיה טעון אישור של המשלה, אלא הציעה שהדבר ייקבע רק על-ידי שר הבטחון. לדעתי, אנו רק נסבך את עצמנו אם נוסיף לכאן את אישור המשלה. אין כאן צורך בשום דבר נוסף, אלא בפרוצדורה הקיימת, אשר עוברת דרך התהליכים הקבועים בפקודות מטכ"ל, דרך התהליכים של הצבא, דרך הפקודים עד הרמטכ"ל, קובע שר הבטחון לפי ההמלצות הללו. האם תקבע המשלה מי השתתף במערכה ומי לא השתתף בה? מדוע נזמין לחצים שיופעלו עליו בנדון? קיבלתי את דעת הרוב בעניין האותות, אבל האם לגבי השתתפותו של החייל במלחמה נבקש את אישור הממ"ש? שלה כאשר המשלה עצמה לא ביקשה זאת?

אני מציע שלגבי הזכאים לקבל את האותות נחזור לנוסח שהביאה לפנינו המשלה בקריאה ראשונה ונשאיר את הקביעה הזאת לשר הבטחון.

היו"ר צ. צימרון:

לסעיף 8 - הסתייגות לחבר-הכנסת שלום כהן. ינמק אותה חבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כאן המדובר בסוגיה אחרת לגמרי, דהיינו - האם יש אפשרות של עירעור על ההחלטה? אנמק בקצרה גם הסתייגות זו.

כל העניקה של עיטורים יש בה אי-צדק מסויים. הדבר ידוע וצריך להשלים עם כך. למעשה היה זה הגימק העיקרי של אלה שלא רצו להנהיג עיטורים בצה"ל. הם חשבו על אי-הצדק שבהענקת עיטורים. יש אדם המבצע מעשה גבורה עילאי בקרב, ובמקרה אין איש רואה זאת. יש אחר המבצע מעשה גבורה פחות מפואר, ובמקרה הדבר נעשה לעיני רבים, ובנסיבות המפנות את מלוא תשומת-הלב למעשה שעשה. יש ויחידה היא ערה במיוחד לנושא העיטורים, יש מפקד שער במיוחד לערכם של העיטורים לגבי העלאת המוראל ביחידתו. מאידך גיסא, יש מפקד שאיננו מחשיב זאת, שלא איכפת לו הדבר, ואולי הוא בכלל נגד הענקת עיטורים. ממילא לגבי חייל ביחידה אחת, המבצע מעשה גבורה, ההמלצה על הענקת העיטור תעלה בשרשרת הפיקוד למעלה עד לרמטכ"ל, ואילו חייל שני, אשר יתכן ועשה אותו מעשה ביחידה אחרת, לא יזכה לאותה המלצה אשר תעבור את כל שרשרת הפיקוד. כל מי שהיה בצה"ל יודע שאמנם כך הדבר. זהו הדין של כל צבא, מטבע הדברים.

אני רוצה להציע הצעה שבמידה מסויימת יכולה להביא לידי תיקון אי-הצדק הטבעי הזה, דהיינו שחייל או משפחתו יוכלו לתבוע את הדבר בנסיבות מיוחדות המצדיקות זאת. אני מציע שתהיה סמכות מעל למחלקה המתאימה במערכת הבטחון, שאליה אפשר לפנות.

לכן אנו מציעים את הנוסח הבא: "הענקת עיטור מסורה לשיקול-דעתו של המוסמך להעניק, אך אם לא הוענק עיטור לחייל או לשאר-בשרו בהיעדרו תוך פרק-זמן של ארבעה חודשים מאז אירע מקרה, אשר לדעת החייל או שאר-בשרו מצדיק הענקת עיטור, יהיו רשאים החייל או שאר-בשרו בהיעדרו, להביא לדיעת בית-המשפט העליון את נסיבות עניינו של אותו חייל, ובית-המשפט העליון יחליט אם בנסיבות העניין יש להעניק עיטור אם לאו".

דב מילמן (גח"ל):

יש להם מסורת של כמה אלפי שנים.

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוץ והבטחון):

המסורת הארוכה שלנו מקשה עוד יותר על בחירת הגיבורים שעל שמם נקרא לשלושת העיטורים. לצרפתים יש "Legion d'Honneur", "Medaille Militaire", "Croix de Guerre"

לא מצאתי שום רפובליקה דמוקרטית שבה יש עיטורים על שמות של גיבורים.

אני רוצה להוסיף עוד דבר. אחד המסתייגים, דומני חבר-הכנסת מילמן, אמר שהוועדה לא נתנה את דעתה על כך שבהצעת החוק שהיתה לפני הכנסת לפני חמש-עשרה שנה היתה הצעה לקרוא לעיטורים על שמות של גיבורים. ובכן, נתננו דעתנו על כך ומצאנו שהוויכוח, מי יהיו הגיבורים אשר על שמם ייקראו העיטורים, גרם שלא נתקבל חוק העיטורים בצה"ל בשנת 1955. אם נחזור לויכוח הזה, מסופקני אם יתקבל החוק עכשיו.

לא אשיב להסתייגות של חבר-הכנסת הררי שלא נימק אותה. דיברתי על נושא הסתייגותו בדברי הפתיחה שלי.

אני עובר להסתייגות של חבר-הכנסת אבנרי לסעיף 5 ו-6. חבר-הכנסת אבנרי נימק כאן הסתייגות שלא הציע, והציע הסתייגות שלא נימק. מה אמר כאן חבר הכנסת אבנרי? הוא אמר שמן הראוי שיינתן ציון כל-שהוא לחייל שנפצע במערכה. אפשר לשקול בדבר. אבל לא זה מה שהוא הציע. הצעתו, הרשומה על שם חבר הכנסת שלום כהן, אומרת: "לכל חייל שנפצע בעת פעולה קרבית יוענק עיטור מן המפורטים בסעיף 2, הכל לפי נסיבות העניין". כלומר, לחייל שנפצע יש להעניק, לפי זה, או עיטור הגבורה, או עיטור העוז, או עיטור המופת. ברגשותיו אנו כולנו עם החיילים הפצועים, אבל מה יהיה אם החייל נפצע בנסיבות כאלה שלא עשה מעשה שבשלו מעניקים עיטור הגבורה, עיטור העוז או עיטור המופת? עצם העובדה שחבר-הכנסת אבנרי מציע שלחייל שנפצע, אך ורק מפני שנפצע, יוענק אחד העיטורים האלה, וחשפת את חוסר ההגיון שבהצעה זו. אם החייל הזה לא עשה מעשה שמכשיר אותו לאחד העיטורים האלה — הוא רק נפצע — לפי אילו מבחנים, לפי אילו שיקולים, תחליט הרשות המעניקה את העיטורים אם יש לתת עיטור הגבורה או עיטור העוז או עיטור המופת?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
 תן לו את השלישי.

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוץ והבטחון):

מה שאמרתי עד עכשיו דינו יפה גם לגבי הסתייגותו של חבר-הכנסת אבנרי לסעיף 6.

אשר להסתייגותו של חבר-הכנסת בן-מאיר, הנה הציעה הממשלה שאות המערכה והזכאים לקבלו ייקבעו על-ידי שר הבטחון. אני רוצה לבקש מן הכנסת לשים לב שכאשר מדובר על "הזכאים לקבלו", אין הכוונה לקביעה אינדיבידואלית של אנשים הזכאים לקבל את האות. זאת יעשה מי שהוסמך לכך על-ידי שר הבטחון. הכוונה היא להגדרת סוגי הזכאים לקבל את האות, למשל, מי ששירת בצה"ל משעה מסוימת בתאריך פלוני ועד שעה מסוימת בתאריך אלמוני כאשר התאריכים האלה הם התאריכים שביניהם התנהלה המערכה. זוהי המשמ-

עות של "הזכאים לקבלו". מי, אישית, זכאי לקבל את האות? — דבר זה ייקבע בדרגים נמוכים יותר. הייתי מבין אילו היה חבר-הכנסת בן-מאיר אומר: אני מציע להחזיר את הצעת החוק לישנה — לקבוע ששני הדברים יישארו ביד שר הבטחון, ולא כפי שהחליטה הוועדה — שר הבטחון, באישור הממשלה. אבל אינו מציע זאת; הוא מציע שקביעת האות יהיה ביד שר הבטחון באישור הממשלה, והגדרת הזכאים לקבלו תהיה ביד שר הבטחון בלבד. אנחנו הושבים שהדברים האלה דבוקים זה בזה ולא ניתן להפריד ביניהם. הרשות שמחליטה שיינתן אות למש-תתמים במערכה פלוגית — היא עצמה חייבת להגדיר גם את סוגי האנשים שיהיו זכאים לקבל את האות.

לבסוף, להסתייגותו של חבר-הכנסת שלום כהן לסעיף 8, שנימק חבר-הכנסת אבנרי: לפי מיטב ידיעתי, אין לדבר הזה תקדים בשום מקום בעולם. חבר-הכנסת כהן מציע לא פחות ולא יותר מאשר הענקת זכות עירעור לבית-המשפט על החלטת הרשות המוסמכת, כלומר, שר הבטחון או הרמטכ"ל, להעניק או לא להעניק עיטור לחייל על מעשה מסויים. הייתי רוצה שבעל הסתייגות יצביע על איזה מקום בשום שיש קיימת זכות עירעור כזאת. מדוע אינה קיימת? מפני שהשיקולים אשר לפיהם מוענקים העיטורים הם שיקולים צבאיים מיבצעיים מובהקים. בית-המשפט אינו ערוך למילוי התפקיד הזה. אני בכלל אינני מעלה על הדעת אפשרות שהייל או שארי-בשרו יתדיינו בערכאות עם שר הבטחון או עם הרמטכ"ל. מה מגיע לחייל בשל מעשה פלוגי עיטור כזה או כזה. אני תמיד נוטה, לשם הגנה על זכויות האזרח, לפתוח ככל האפשר את שערי הפנייה לבית-המשפט, אולם פה לפנינו עניין מובהק שבשום פנים ואופן אינו עניין לבית-המשפט. ואני מציע לא לקבל את ההסתייגות הזאת.

היו"ר צ. צימרמן:

אנו נצביע גם על הסתייגותו של חבר-הכנסת הררי. אמנם, הוא לא נימק אותה, אבל אשמח אם תתייחס להצעתו, גם אם הוא לא נימק אותה.

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוץ והבטחון):

בפתח דברי אמרתי, כי שקלנו את הדבר ובאנו לדין המסקנה שיש לייחד את החוק הזה לעיטורים לצבא הגנה לישראל ולמשמר הגבול, כשהוא פועל בתנאים עם הצבא, או בהוראות הצבא, או בשיתוף עם הצבא, ולאורחים שנקלעו לסיוואציה קרבית והשתתפו בפעולה צבאית וחויילו לשם כך. אמרתי: השיקולים שבמסגרת החוק הזה הם שיקולים צבאיים, הרשויות הן רשויות צבאיות, ובשם הוועדה הבעתי משאלה שהממשלה תגיש חוק לציון מעשי גבורה של אזרחים; אלא שזה עניין לחוק נפרד, עם שיקולים שונים, עם רשות אחרת. כן אמרתי, שאם הממשלה לא הביאה הצעת חוק כזאת תוך מועד סביר, בוודאי ימצאו חברי כנסת אשר יביאו מיוזמתם הצעה כזאת.

היו"ר צ. צימרמן:

נעבור להצבעה. לסעיף 1 אין הסתייגויות.

ה הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ד. מילמן לסעיף 2

לא נתקבל.

חוברת י, ישיבה כ"ט

— חוק העיטורים בצבא הגנה לישראל (צימרמן); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון) (צימרמן, צדוק, אבנרי) —

התיקון של חבר-הכנסת ש. כהן לסעיף 6 לא נתקבל.

סעיף 6, בנוסח הוועדה, נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת י. ש. בן-מאיר לסעיף 7 לא נתקבל.

סעיף 7, בנוסח הוועדה, נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת ש. כהן לסעיף 8 לא נתקבל.

סעיף 8, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר צ. צימרמן:

לסעיפים 9 עד 21 ועד בכלל אין הסתייגויות. אם אין דרישה להצביע על כל סעיף בנפרד, נצביע על כל הסעיפים ביחד.

הצבעה

הסעיפים 9 — 21 נתקבלו.

היו"ר צ. צימרמן:

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק העיטורים בצבא הגנה לישראל, תש"ל—1970, נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת י. רפאל לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת מ. סנה לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת י. הרדי לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר צ. צימרמן:

לסעיפים 3 ו-4 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותם להצבעה.

הצבעה

סעיפים 3 ו-4 נתקבלו.

היו"ר צ. צימרמן:

נמשיך בהצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. כהן לסעיף 5 לא נתקבל.

סעיף 5, בנוסח הוועדה, נתקבל.

ו. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תש"ל—1970 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר צ. צימרמן:

אנחנו מציעים, כפי שנהגנו בתקופה האחרונה מאז 1963, להאריך את התוקף של התקנות האלה לשנתיים נוספות.

היו"ר צ. צימרמן:

לסעיף 1 הסתייגות לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני מוותר על הגמקת ההסתייגות.

היו"ר צ. צימרמן:

אם כך, נעבור להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר צ. צימרמן:

לסעיפים 2 ו-3 אין הסתייגות.

הצבעה

סעיפים 2 ו-3 נתקבלו.

היו"ר צ. צימרמן:

נעבור להצבעה על החוק בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תש"ל—1970, נתקבל.

חברי הכנסת, נעבור לסעיף י' של סדר-היום: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תש"ל—1970, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוץ והבטחון, חבר-הכנסת צדוק.

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוץ והבטחון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מביא לפני הכנסת לקריאה שנייה ושלישית את החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תש"ל—1970. התקנות האלה הותקנו עוד בשנת 1949 ותקפן הוארך תחילה מדי שנה בשנה ומאז שנת 1963 מדי שנתיים. החוק הזה מעניק לשר הבטחון סמכות להכריז על אזורי בטחון והסמכות הזאת הופעלה רק במשך השנים הראשונות לקיומן של התקנות, כלומר, בשנים 1949 עד 1951. מאז לא הופעלה הסמכות להכריז על אזורי בטחון נוספים, והארכת התוקף של התקנות האלה באה עתה לקיים את הבסיס החוקי של אזורי הבטחון הקיימים. על הפעלת הסמכות של שר הבטחון לגבי אזורים נוספים יחול סעיף 2(ב) של התקנות, שבו נאמר: "צו לפי תקנת-משנה (א), שניתן אחרי שנכנס לתקפו חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תש"י—1950, יובא בפני הוועדה לענייני חוץ ובטחון של הכנסת תוך עשרה ימים מיום פירסומו ברשומות; והוועדה רשאית, על ידי החלטה שתפורסם ברשומות, לבטל בכל עת צו כאמור". כלומר, שמורה פה לוועדת החוץ והבטחון הסמכות לבטל בכל עת צו שבא להכריז על אזור כאזור בטחון.

(* "דברי הכנסת", חוב' ה', עמ' 246; נספחות.)

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו) (צימרמן, צדוק); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (צימרמן, ליאור) —

ז. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תש"ל—1970*)

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הציוד כל עוד הצו בתקפו. הצו המכרז על גיוס כללי של ציוד טעון אישור ועדת החוץ והבטחון תוך 14 יום מהיום שהוצא, כלומר, הצו מתבטל אם ועדת החוץ והבטחון לא אישרה אותו תוך שבועיים.

יש בתקנות אלה הוראות בדבר תשלום דמי שימוש בעד ציוד שגויס ובדבר תשלום פיצויים בעד נזק של ציוד שניזוק בזמן שהיה מגויס.

אין הסתייגויות לחוק זה. אבקש לקבל.

היו"ר צ. צימרמן:

חברי הכנסת, נעבור להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 1 נתקבל.

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר צ. צימרמן:

נעבור להצבעה על החוק בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תש"ל—1970, נתקבל.

היו"ר צ. צימרמן:

נעבור לסעיף י"א של סדר-היום: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תש"ל—1970, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוץ והבטחון.

חיים יוסף צדוק (יו"ר ועדת החוץ והבטחון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מביא לפני הכנסת לקריאה שנייה ושלישית את החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תש"ל—1970.

התקנות האלה באות לאפשר לצבא לגייס במהירות ציוד לצרכי הצבא לתקופות מוגבלות. תקנות אלה הות-קנו ב-1951 והוארכו מדי שנה עד שנת 1956. אז הותקנו מחדש בצורה מורחבת ומאז הן מוארכות על-ידי הכנסת מדי שנה, ולאחרונה, מאז 1963, מדי שנתיים. גם הפעם מתבקשת הארכה לתקופה של שנתיים.

לפי תקנות אלה פוקדים, המתמנים על-ידי שר הבי-טחון, מוסמכים להוציא צווים בדבר רישום ציוד, בדיקת-תו, הערכתו וגיוסו. אפשר לקרוא ציוד לשירות לתקופה שאינה עולה על 35 יום. בימי חירום יכול שר הבטחון להוציא צו לגיוס כללי של ציוד ואז אפשר לגייס את

ח. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת השירותים הצי-בוריים בעניין "החזקת גופות נפטרים בבית-חולים 'הדסה' בירושלים זמן ממושך אחרי ניתוחן".

היו"ר צ. צימרמן:

הישיבה הבאה מחור בשעה 11.00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר צ. צימרמן:

עתה נשמע הודעה מפי מזכיר הכנסת על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ת. ליאור:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום

הישיבה ננעלה בשעה 19.19.